

ความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร
และความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก

Child-Rearing Expectations, Child-Rearing Practices of
First-Time Fathers, and Their Marital Satisfaction

ศิริพันธ์ุ สิริพันธ์ุ

Siripan Siripan

๓

เลขหมู่.....	8161 861
เลขทะเบียน.....	๖๖๐๕๘
...../...../.....	

๘๕๓๖ ๓๐.๒

วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลบิดามารดาและเด็ก

มหาวิทาลัยสงขลานครินทร์

Master of Nursing Thesis in Parent-Child Nursing

Prince of Songkla University

2536

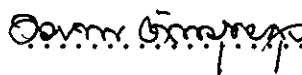
(1)

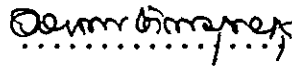
ชื่อวิทยานิพนธ์ ความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร
และความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก

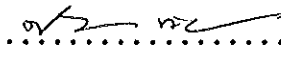
ผู้เขียน นางศิริพันธ์ุ ศิริพันธ์ุ
สาขาวิชา การพยาบาลบิดามารดาและเด็ก

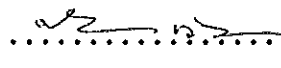
คณะกรรมการที่ปรึกษา

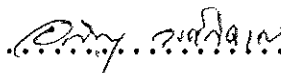
คณะกรรมการสอบ

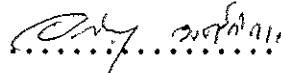
 ประธานกรรมการ
(ดร. อวยพร ตัดมุษยกุล)

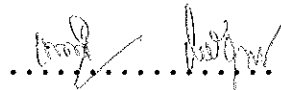
 ประธานกรรมการ
(ดร. อวยพร ตัดมุษยกุล)

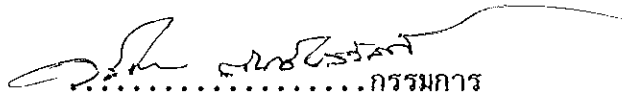
 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ชัมภลิต)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ชัมภลิต)

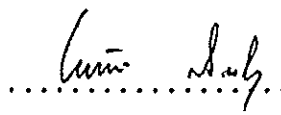
 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิญญา วงศ์กิตติการ)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิญญา วงศ์กิตติการ)

 กรรมการ
(อาจารย์ เนื้อศรี ไนสีอุบล)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์วีรัญ ต้นชัยสวัสดิ์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลบิดามารดาและเด็ก

(ดร. ไพรัตน์ สงวนไทร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดู
บุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก
ผู้เขียน นางศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์
สาขาวิชา การพยาบาลปิตามารดาและเด็ก
ปีการศึกษา 2536

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความ
คาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจใน
ชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดาที่มีบุตรคนแรก มาเยี่ยมบุตร
และภรรยาที่หน่วยหลังคลอดของโรงพยาบาลนราธิวาส จำนวน 100 ราย โดย
กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามความ
คาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตร แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการ
เลี้ยงดูบุตร และแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบ
คุณภาพเครื่องมือ และมีค่าความเที่ยง 0.79 0.80 และ 0.96 ตามลำดับ ใน
การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมี
ส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ในวันที่มาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่หน่วยหลังคลอด และให้
ตอบแบบวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และแบบวัดความพึงพอใจใน
ชีวิตสมรสหลังจากได้ 2 เดือน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ-ที

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บิดาส่วนใหญ่ที่มีความคาดหวังค่อนข้างมาก ในการมีส่วนร่วมในการ
เลี้ยงดูบุตรในภาพรวม และในด้านการปกป้องคุ้มครองและป้องกันไม่ให้บุตรได้รับ
อันตรายมีความคาดหวังมากกว่าด้านอื่น ๆ

2. บิดาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมค่อนข้างมากในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวม และในด้านการปกป้องคุ้มครองและป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย มีส่วนร่วมมากกว่าด้านอื่น ๆ

3. บิดาส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสอยู่ในระดับมาก

4. การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในภาพรวมไม่แตกต่างไปจากที่คาดหวัง สำหรับในแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในด้านปกป้องคุ้มครองบุตรและการป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย แตกต่างไปจากที่คาดหวัง ($t = 3.36$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

5. กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวังไว้ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรส แตกต่างจากกลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ ($t = 2.95$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สำหรับในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวังไว้ในด้านการดูแลทางด้านร่างกาย และด้านปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย มีความพึงพอใจในชีวิตสมรส แตกต่างจากกลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมน้อยกว่าที่คาดหวัง ($t = 2.53, t = 2.04$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ลักษณะแตกต่างกัน และมีขนาดใหญ่ พร้อมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติและการศึกษาพยาบาล

Thesis Title Child-Rearing Expectations, Child-Rearing
Practices of First-Time Fathers, and Their
Marital Satisfaction
Author Mrs. Siripan Siripan
Major Program Parent-Child Nursing
Academic Year 1993

Abstract

The study was descriptive research aimed to investigate child-rearing expectations and child-rearing practices of first-time fathers and their marital satisfaction. The samples were 100 first time fathers. Three questionnaires were utilized : The Child Rearing Expectation Questionnaire ($\alpha = 0.79$). The Child Rearing Practice Questionnaire ($\alpha = 0.80$) and The Marital Satisfaction Questionnaire ($\alpha = 0.96$). The subjects were asked to complete the Child Rearing Expectation Questionnaire when they visited their wives after delivery. Two months later they were asked to complete the Child Rearing Practice Questionnaire and the Marital Satisfaction Questionnaire. The data were analysed by percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research findings were :

1. Most of the fathers generally had rather high in child-rearing expectations. The protection of his child from

danger ranked the highest of all aspects of expectations.

2. Most of the fathers generally had rather high in child-rearing practices. The protection of his child from danger ranked the highest of all aspects of practices.

3. Most of the fathers had high level of marital satisfaction.

4. There was no significant difference between the fathers' expectations and the fathers' practices ($t = .25$, $p \geq .01$) However, in the aspect of child protection, there was a significant difference between the fathers' expectations and the fathers' practices ($t = 3.36$, $p \leq .01$).

5. There was a significant difference of marital satisfaction between the fathers having higher child-rearing practice scores than their expectation scores and those having lower child-rearing practice scores than their expectation scores ($t = 2.95$, $p \leq .01$). However, it revealed that there were significant difference in marital satisfaction between the fathers having higher child-rearing practice scores in physical needs and protection from danger aspects than their expectation scores and those having lower child-rearing practice scores than their expectation scores. ($t = 2.53$, $p \leq 0.5$; $t = 2.02$, $p \leq .05$)

Further investigations in larger, heterogeneous samples were suggested. Implementation in nursing practice and nursing education were presented.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.อวยพร ตันมฤตกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ทัฬหาลิขิต และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิญญา วงศ์กิตติการ อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาแนะนำและให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนให้กำลังใจกับผู้วิจัยมาตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แพทย์หญิง ส่วิตรี อัมพางค์กรชัย นายแพทย์ชาญวิทย์ เงินศรีตระกูล รองศาสตราจารย์ อุดม หนูทอง อาจารย์สุวัฒน์ จันทร์ลอย และอาจารย์ภาคภาษาต่างประเทศ ที่กรุณาช่วยเหลือตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ หัวหน้าแผนกสูติ-นรีเวชและหัวหน้าฝ่ายเวชกรรม โรงพยาบาลราชวิถี ที่กรุณาอนุญาตให้ดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือ จนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มารดา และขอขอบคุณ คุณไพรัชต์ ศิริพันธ์ อาจารย์ชวนิศ เอกแทน ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนส่งเสริมผู้วิจัย รวมทั้งขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่เป็นกำลังใจด้วยดี ตลอดมา และขอขอบคุณท่านบัณฑิตวิทยาลัย ทุนมูลนิธิ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และมูลนิธิหม่อมเจ้าหญิงบุญจิราธร (ชุ่มพล) จุฑาบุช ที่กรุณาเอื้อเฟื้อเงินทุนบางส่วนในการทำวิจัยครั้งนี้

ศิริพันธ์ุ ศิริพันธ์ุ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
รายการตาราง	(10)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเบี่ยงเบนและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
คำถามการวิจัย	3
กรอบแนวคิด	4
นิยามศัพท์	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	8
ความพึงพอใจในชีวิตสมรส	8
แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง	22
การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร	25
ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรกับการ มีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร	33
ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วม ในการเลี้ยงดูบุตรและการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก	34
	(8)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีการวิจัย	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือในการวิจัย	36
การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	45
ผลการวิจัย	45
การอภิปรายผล	57
5 สรุป และข้อเสนอแนะ	63
สรุปการวิจัย	63
ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก.....	81
ภาคผนวก ข.....	83
ภาคผนวก ค.....	88
ภาคผนวก ง.....	92
ภาคผนวก จ.....	99
ประวัติผู้เขียน	100

รายการตาราง

ตาราง		หน้า
1	เปรียบเทียบความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส	9
2	ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง	46
3	ช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความ คาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวม และจำแนกตามรายด้าน	49
4	เปรียบเทียบความถี่เป็นร้อยละของระดับคะแนนความคาดหวังของ บิดาในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรในภาพรวมและจำแนกตาม รายด้าน	50
5	ช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการมี ส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวมและจำแนกตาม รายด้าน	51
6	เปรียบเทียบความถี่เป็นร้อยละของระดับคะแนนการมีส่วนร่วม ของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวมและจำแนกตามรายด้าน .	52
7	เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย ของคะแนนความคาดหวัง ของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรกับการมีส่วนร่วม ของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรทั้งรายด้านและในภาพรวม	54
8	เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจใน ชีวิตสมรสของบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่ คาดหวังกับบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่คาดหวัง ทั้งรายด้านและในภาพรวม	56

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในชีวิตครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยาเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีนั้น สามีและภรรยาจะต้องมีความรัก ความเข้าใจ สนใจ และเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีทั้งการให้และการรับ รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา อดทน ให้อภัยซึ่งกันและกันช่วยกันระคับระคองให้ชีวิตครอบครัวราบรื่นมั่นคงและยืนยาว ตลอดไป (วันเจริญ, 2530 : 41) การศึกษาสัมพันธภาพของคู่สมรส มีหลายมิติ มิติที่นิยมศึกษามากมิติหนึ่ง คือ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ซึ่งหมายถึง การรับรู้ของบุคคลต่อความสุขความพอใจที่บุคคลได้รับจากชีวิตสมรส คู่สมรสและสัมพันธภาพในครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิตสมรสมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของชีวิตครอบครัว (จันทร์รัตน์, 2533b : 11)

ช่วงของการมีบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรคนแรก เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตครอบครัวอย่างมาก คู่สมรสจะต้องมีการปรับตัวเพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองไปเป็นบิดามารดา มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคู่สมรสได้ งานวิจัยที่ผ่านมารายงานว่า บิดาที่มีบุตรคนแรกในช่วง 3 เดือนหลังคลอด มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น และความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง (Belsky, Spanier & Rovine, 1983; Tomlinson, 1987)

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ส่วนใหญ่แบ่งได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร ด้านการดูแลทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตรไม่ให้ได้รับอันตราย ซึ่งบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรนี้เป็นบทบาทใหม่ที่ บิดาไม่ได้รับการเรียนรู้ เตรียมพร้อมและได้รับการปลูกฝังมาก่อน ทำให้บิดาไม่ได้คาดหวังที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรโดยตรง

(Grossman, Eichler & Winickoff, 1980) จากการศึกษาพบว่าบิดามีความคาดหวังน้อยที่สุดในบทบาทการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย (Hangsleben, 1983; Humenick & Bugen, 1987) ในการปฏิบัติจริงบิดาได้มีส่วนร่วมในการดูแลบุตรในด้านนี้เพิ่มขึ้น ทำให้ความคาดหวังและการปฏิบัติไม่สอดคล้องกัน มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้ (Hawkins & Johnson, 1969) และมีงานวิจัยที่สนับสนุนพบว่าบิดาที่มีบุตรคนแรกมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ทั้งที่ไม่ได้คาดหวังไว้ ความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวของบิดาลดลง (Russell & Radin, 1983, cited in Hawkins & Belsky, 1989)

ในสังคมไทย ปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีสูงขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะสังคมไทยเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายของประชากรออกจากถิ่นฐานเดิมมาอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนในเมืองมากขึ้น (สมาคมคหกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2524 : 5) ทำให้เกิดการปรับบทบาทของเพศหญิงและเพศชายในครอบครัวเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยหารายได้ ทำให้บิดาต้องมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น จากการศึกษาวิจัยในเรื่องบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า มีการเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์แสดงถึง ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรต่อสัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยาแต่อย่างใด ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะอธิบายลักษณะความคาดหวังในการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส และเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก ที่มีความแตกต่างของความคาดหวังและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร โดยคาดว่าผลการศึกษาคั้งนี้จะกระตุ้นให้บุคลากรพยาบาลทั้งในหน่วยฝากครรภ์และหน่วยหลังคลอด ได้ตระหนักถึงผลกระทบของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการพยาบาลแก่ครอบครัวที่มีบุตรคนแรก ให้ครอบครัวมีความสุขยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. อธิบายลักษณะความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก ในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด
2. เปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก ในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด ที่มีความแตกต่างของความคาดหวัง และการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

คำถามการวิจัย

1. บิดาที่มีบุตรคนแรก มีความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอย่างไร
2. บิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอย่างไร
3. บิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างไร
4. ในระยะ 2 เดือนหลังบุตรคนแรกเกิด บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างไปจากที่คาดหวังไว้หรือไม่
มีคำถามย่อยดังต่อไปนี้
 - 4.1 ในระยะ 2 เดือนหลังบุตรคนแรกเกิด บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร แตกต่างไปจากที่คาดหวังไว้หรือไม่
 - 4.2 ในระยะ 2 เดือนหลังบุตรคนแรกเกิด บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการดูแลทางด้านร่างกาย เมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วย แตกต่างไปจากที่คาดหวังไว้หรือไม่
 - 4.3 ในระยะ 2 เดือนหลังบุตรคนแรกเกิด บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการดูแลทางด้านจิตใจ แตกต่างไปจากที่คาดหวังไว้หรือไม่

4.4 ในระยะ 2 เดือนหลังบุตรคนแรกเกิด บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครอง การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย แตกต่างไปจากที่คาดหวังไว้หรือไม่

5. บิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวังไว้ กับบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างกันหรือไม่

มีคำถามย่อยดังต่อไปนี้

5.1 บิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการวางแผน และจัดเตรียมเพื่อบุตรมากกว่าที่คาดหวังไว้ กับบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตรน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างกันหรือไม่

5.2 บิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการดูแลทางด้านร่างกายเมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วยมากกว่าที่คาดหวังไว้ กับบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ด้านการดูแลทางด้านร่างกายเมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วยน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างกันหรือไม่

5.3 บิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการดูแลทางด้านจิตใจมากกว่าที่คาดหวังไว้ กับบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการดูแลทางด้านจิตใจน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรส แตกต่างกันหรือไม่

5.4 บิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครอง การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตรายมากกว่าที่คาดหวังไว้ กับบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครอง การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตรายน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างกันหรือไม่

กรอบแนวคิด

บทบาท เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติ หรือหน้าที่ที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น โดยพฤติกรรมหรือหน้าที่นั้น ๆ จะต้องมีความสอดคล้องกับความคาดหวัง

ของคนส่วนใหญ่หรือสังคมด้วย (ทัศนาศ, 2525 : 94-95) แต่เนื่องจากบุคคลในสังคมย่อมต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงมีผลกระทบต่อบทบาทต่าง ๆ รวมทั้งบทบาทของบิดาด้วย บิดาจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสังคม (วิลลาวัณย์, 2531 : 28) ทั้งที่บทบาทที่เพิ่มขึ้นนี้บิดาอาจจะไม่ได้คาดหวังมาก่อน ทำให้เกิดความขัดแย้งในบทบาทและส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพในชีวิตร่วมกันได้ (Grossman, et al., 1980; MacDermid, Huston & McHale, 1990)

ในอดีตที่ผ่านมาจะเห็นว่าสังคมกำหนดบทบาทของเพศหญิงและเพศชายไว้แตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ บิดาซึ่งเป็นเพศชายจะเป็นผู้หาเงินมาจุนเจือครอบครัว เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายและเป็นผู้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ส่วนมารดาซึ่งเป็นเพศหญิงจะมีหน้าที่ในการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น (วันทนี, 2526 : 57) แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีสูงขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม แนวโน้มลักษณะสังคมไทยเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (สมาคมสหประชาชาติสตรีแห่งประเทศไทย, 2524 : 5) ทำให้เกิดการปรับบทบาทของเพศหญิงและเพศชายในครอบครัว เพื่อให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมารดาได้ช่วยออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้บิดาต้องมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ทั้งที่ความรับผิดชอบในบทบาทเดิมต่อครอบครัวยังไม่ได้ลดลง (ทวิรัสมิ์และคณะ, 2524 : 98) ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรนี้เป็นบทบาทใหม่ที่บิดาบางรายอาจจะไม่ได้รับการเรียนรู้ เตรียมพร้อมและรับการปลูกฝังมาก่อน ทำให้บิดาไม่คาดหวังที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรโดยตรง (Grossman, et al., 1980; La Rossa, 1988) ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรจึงไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง บิดาอาจเกิดความขัดแย้งในบทบาท (รุจา, 2534) และส่งผลกระทบไปถึงสัมพันธภาพในครอบครัว (MacDermid, Huston & McHale, 1990) ได้มีการศึกษาพบว่า ความคาดหวังของตนเองในการมีส่วนร่วมในบทบาทครอบครัวและ

การปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องกัน มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Hawkins & Johnson, 1969) และมีงานวิจัยสนับสนุนว่า บิดาที่มีบุตรคนแรกมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้นทั้งที่ไม่ได้คาดหวังไว้ บิดามีความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวลดลง (Russell & Radin, 1983, cited in Hawkins & Belsky, 1989)

จากการรายงานการวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงของระดับความพึงพอใจในชีวิตสมรส อันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

นิยามศัพท์

1. ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง การที่บิดามีความปรารถนาที่จะลงมือกระทำ หรือช่วยกระทำในการเลี้ยงดูบุตร ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 เดือน เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร การดูแลทางด้านร่างกายเมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วย การดูแลทางด้านจิตใจรวมทั้ง การป้องกันคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย ซึ่งประเมินได้โดยแบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง การที่บิดาลงมือกระทำหรือช่วยกระทำในการเลี้ยงดูบุตร ตั้งแต่บุตรแรกเกิดจนถึงอายุ 2 เดือน เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร การดูแลทางด้านร่างกายเมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วย การดูแลด้านจิตใจรวมทั้งการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย ซึ่งประเมินได้โดยแบบวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นในด้านดีของคู่สมรสต่อชีวิตสมรสในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะของคู่สมรส ชีวิตสมรส และสัมพันธภาพระหว่างกันและกัน ซึ่งประเมินได้โดยแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสซึ่งผู้วิจัยแปลมาจาก The Marital Satisfaction Scale ของโรช และคณะ (Roach, Frazier & Bowden, 1981)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการวิจัย สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการพยาบาลแก่ครอบครัวที่มีบุตรคนแรก โดยส่งเสริมให้บิดาและมารดาได้รับรู้ถึงความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของแต่ละฝ่าย และปรับความคาดหวังและบทบาทให้สอดคล้องกัน อันจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสของคู่สมรส

2. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยให้นักศึกษาได้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมเป้าหมายของการพยาบาลในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางอันจะทำให้เกิดความสุขและความผูกพันในครอบครัวที่แน่นแฟ้นอย่างแท้จริงต่อไป

3. เครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งพัฒนาโดยผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลบิดา มารดาหลังคลอดต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถขยายองค์ความรู้ในเรื่อง ความคาดหวังของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาด้วย

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้ คือ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรกับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

1. ความหมายในเชิงทฤษฎี

ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของ การสมรส เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตสมรสของแต่ละครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและส่งผลถึงความแข็งแกร่งของครอบครัว (จันทรรัตน์, 2533b : 12) จากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องพบว่าในระยะเริ่มแรกนักวิจัยใช้คำว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสปะปนไปกับคำว่าความสำเร็จในชีวิตสมรส ความสุขและการปรับตัวในชีวิตสมรส และให้คำนิยามในคำเหล่านี้คล้ายคลึงกันมาก (Burr, 1970 : 29) ซึ่งคำนิยามที่ปรากฏในรายงานวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องสามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. ความพึงพอใจในชีวิตสมรสในลักษณะความรู้สึกทางด้านบวก และจัดเป็นระดับ
2. ความพึงพอใจในชีวิตสมรสในลักษณะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรสทั้ง 2 ลักษณะ แสดงเปรียบเทียบไว้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ความหมายในลักษณะความรู้สึกทางด้านบวกและจัดเป็นระดับ	ความหมายในลักษณะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
<p>1. ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นความรู้สึกส่วนบุคคลในความสุข ความพอใจและความสนุกสนาน ที่ได้รับจากคู่สมรส เมื่อพิจารณาชีวิตสมรสในด้านต่าง ๆ ทั้งหมดความพึงพอใจสามารถเปลี่ยนจากความพึงพอใจมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้ตลอดช่วงเวลาหนึ่ง (Hawkins, 1968 : 648)</p>	<p>1. เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ในด้านความคิดที่สอดคล้องกันของคู่สมรส การแสดงออกถึงความชอบของคู่สมรส ความพึงพอใจของคู่สมรสและการร่วมทำกิจกรรมของคู่สมรส (Spanier, 1976 : 17)</p>
<p>2. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นภาวะที่บุคคลแต่ละคนรับรู้ต่อระดับความสำเร็จในชีวิตตามเป้าหมายที่กำหนดหรือปรารถนาในแง่มุมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นให้การเอาใจใส่ คำนิยามถึง (Burr, 1970 : 29)</p>	<p>2. เป็นสภาวะการณที่เกิดขึ้นโดยคู่สมรสในการมีปฏิสัมพันธ์บุคคล สันทนารวมตลอดทั้งรูปแบบของพฤติกรรมและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงชีวิตของบุคคล (Rhyne, 1981 : 942)</p>
<p>3. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อสัมพันธภาพในครอบครัว ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ว่าพอใจมากหรือน้อยเพียงใด ความพึงพอใจนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามการเปลี่ยนแปลง</p>	<p>3. ความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้นจะต้องประกอบด้วยสัมพันธภาพที่มีพื้นฐานของเสถียรภาพระหว่างคู่สมรสนั้น และการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้เกิด</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

<p>ความหมายในลักษณะความรู้สึกทางด้านบวกและจัดเป็นระดับ</p>	<p>ความหมายในลักษณะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>
<p>แปลงของครอบครัว (Roach, et al., 1981 : 537)</p> <p>4. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นระดับของความรู้สึกส่วนบุคคลในการประเมินคุณภาพชีวิตสมรสโดยรวม เป็นระดับที่แสดงถึงความสมหวังตามความต้องการ ความคาดหวังและความปรารถนาในชีวิตสมรส (Barh, Chappell & Leigh, 1983 : 797)</p> <p>5. เป็นการรับรู้ของบุคคลถึงระดับมากหรือน้อยของความรู้สึก ความพอใจที่บุคคลได้รับเมื่อพิจารณาจากชีวิตสมรส คู่สมรสและสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยรวม สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงชีวิตของบุคคลและตามการเปลี่ยนแปลงของชีวิตครอบครัว (จันทรรัตน์, 2533a : 26)</p>	<p>ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น (Moore, 1983 : 74)</p>

2. ความหมายในเชิงปฏิบัติการ

ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรสในเชิงทฤษฎีที่แตกต่างกัน ดังที่กล่าวมาแล้ว จะสะท้อนให้เห็นถึงความหมายในเชิงปฏิบัติการ ซึ่งปรากฏใน

ลักษณะเครื่องมือวัดเพื่อการวิจัย เครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่

2.1 เครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส ในลักษณะความรู้สึกทางด้านบวกและจัดเป็นระดับ

2.1.1 เครื่องมือวัด ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบาร์และคณะ (Bahr, et al., 1983)

บาร์และคณะ (Bahr, et al., 1983) ได้สร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสโดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร เครื่องมือวัดประกอบด้วย ข้อคำถาม 10 ข้อ มี 5 ตัวเลือกให้คู่สมรสแต่ละคนเป็นผู้ตอบ และเมื่อนำเครื่องมือวัดนี้ไปใช้ในการวัดกลุ่มตัวอย่างคู่สมรส 704 คู่ ซึ่งแต่งงานครั้งแรก ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบวัด จากสามี 0.89 และภรรยา 0.91

2.1.2 เครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสของโรชและคณะ (Roach, et al., 1981)

โรชและคณะ (Roach, et al., 1981) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส (The Marital Satisfaction Scale, MSS) โดยพัฒนาจากการศึกษาของฟราเซียร์ (Frazier, 1975, cited in Roach, et al., 1981) และทอมสัน (Thompson, 1978, cited in Roach, et al., 1981) จากจำนวนข้อคำถามเดิม 73 ข้อ เหลือเพียง 48 ข้อ ข้อความในแบบวัด แสดงถึงความรู้สึก ความคิดเห็นของสามีและภรรยาที่มีต่อคู่สมรส ชีวิตสมรสและสัมพันธ์ภาพระหว่างกันและกัน ลักษณะของแบบวัดเป็นข้อความที่มีลักษณะในด้านบวก จำนวน 25 ข้อ และข้อความในด้านลบ จำนวน 23 ข้อ มี 5 ตัวเลือก มีผู้ศึกษาคุณภาพของแบบวัดนี้กับกลุ่มตัวอย่างคู่สมรสหลังคลอดบุตรคนแรก จำนวน 100 คู่ คำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.8795 (จันทร์รัตน์, 2533a)

แบบวัดนี้เป็นแบบวัดที่นิยมใช้กันมากเนื่องจากสามารถประเมินระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อชีวิตสมรส ได้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงในระยะหนึ่ง ๆ

มีความเที่ยงตรงสูง ง่ายในการนำไปใช้ เพราะลักษณะข้อคำถามอ่านเข้าใจง่าย ระบบการให้คะแนนสะดวก และเมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับแบบวัดค่านิยมทางสังคม (Morlowe-Crowne Social Desirability) พบว่า แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางสังคม ซึ่งแสดงว่าความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่วัดโดยใช้แบบวัดนี้เป็นอิสระไม่ขึ้นกับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม สามารถนำไปใช้ได้ทุกสภาพสังคม

2.2 เครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส ในลักษณะเป็น กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.2.1 เครื่องมือวัดการปรับตัวในชีวิตสมรสของล๊อคและ วาเลส (Locke & Wallace, 1959)

ล๊อคและวาเลส (Locke & Wallace, 1959) ได้สร้างเครื่องมือวัดการปรับตัวในชีวิตสมรส (Marital Adjustment Inventory, MAI) โดยการศึกษาคำถาม เอกสาร เครื่องมือวัดประกอบด้วย คำถาม 15 ข้อ ให้คู่สมรสรายงานด้วยตนเอง เมื่อได้นำเครื่องมือนี้ไปใช้วัดการปรับตัวในชีวิตสมรสของคู่สมรส 118 คู่ พบว่าได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ 0.90

2.2.2 เครื่องมือวัดการปรับตัวในชีวิตสมรสของสเปนเนียร์ (Spanier, 1976)

สเปนเนียร์ (Spanier, 1976) ได้สร้างเครื่องมือวัดการปรับตัวในชีวิตสมรส (Dyadic Adjustment Scale, DAS) โดยได้นำเครื่องมือของเทอร์แมน (Terman, 1938, cited in Spanier, 1976) กับ ล๊อคและวาเลส (Locke & Wallace, 1959) มาพัฒนาปรับปรุงให้แนวคิดชัดเจนยิ่งขึ้น เครื่องมือวัดประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ (จากเดิม 300 ข้อ) และจัดแบ่งข้อคำถามออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้ (Spanier, 1976)

1. ด้านความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของคู่สมรส (Dyadic Consensus)

2. ด้านการแสดงออกถึงความชอบของคู่สมรส
(Affectional Expression)
3. ด้านความพึงพอใจของคู่สมรส (Dyadic Satisfaction)
4. ด้านการร่วมมือทำกิจกรรมของคู่สมรส
(Dyadic Cohesion)

เครื่องมือวัดได้นำไปใช้ในกลุ่มตัวอย่างคู่สมรส ซึ่งอยู่ด้วยกัน 218 คน และคู่สมรสซึ่งหย่าร้างกัน จำนวน 94 คน พบว่า เมื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบวัด 0.96

2.2.3 เครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสของซินเดอร์ (Synder, 1976, cited in Roach, et al., 1981)

ซินเดอร์ (Synder) ได้สร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Marital Satisfaction Inventory, MSI) โดยผสมผสานแนวคิดของเอ็ดมอนด์ส (Edmonds' Marital Conventionalization Scale, 1967, cited in Roach, et al., 1981) ล็อกและวอลล์ (Locke & Wallace, 1959) และสเปนเนียร์ (Spanier, 1976) เข้าด้วยกันโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามระลึกถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในอดีต

2.2.4 เครื่องมือวัดความผูกพันใกล้ชิดในชีวิตสมรสของแวรริง (Waring, 1985)

แวรริง (Waring, 1985) ได้พัฒนา เครื่องมือวัดความใกล้ชิด (The Waring Intimacy Questionnaire, WIQ) โดยมีแนวคิดที่ว่าความใกล้ชิดเป็นมิติหนึ่งของการปรับตัวในชีวิตสมรส เครื่องมือวัดประกอบด้วย ข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ และจัดแบ่งคำถามออกเป็น 8 ด้าน คือ

1. affection	2. commitment
3. compatibility	4. expressiveness
5. identity	6. sexuality
7. conflict resolution	8. autonomy

เครื่องมือวัดมีความเที่ยงตรง 0.87 ในผู้ชายและ 0.86

ในผู้หญิง

จากความหมายในลักษณะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จะเห็นว่าการศึกษาจะมองในลักษณะของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลสองคนซึ่งมักจะวัดการปรับตัวในชีวิตสมรส โดยมีการกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ว่า ต้องมีคะแนนอย่างน้อยเพียงใดจึงจะแสดงถึงว่าคู่สมรสสามารถปรับตัวในชีวิตสมรสได้ การวัดการปรับตัวในชีวิตสมรส นิยมใช้อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะของสเปนเนียร์ (Spanier's Dyadic Adjustment Scale) เนื่องจากเครื่องมือวัดสามารถวัดได้ในหลายมิติ (Glenn, 1990) ใช้ได้กว้างขวางทั้งคู่สมรสที่แต่งงานแล้วและคู่สมรสที่ยังร้างกัน ใช้เวลาเล็กน้อยในการตอบคำถาม ง่ายในการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม (Spanier, 1976) แต่โรชและคณะ (Roach, et al., 1981) ได้วิเคราะห์ว่า เครื่องมือวัดนี้ยังมีปัญหาในด้านการใช้ค่าและมี halo effect การวัดมุ่งที่จะเน้นวัดความถี่ของพฤติกรรมและใช้วัดทางด้านสติปัญญาในการจดจำระยะลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต (2 สัปดาห์ที่ผ่านมา) มากกว่าที่จะวัดด้านทัศนคติหรือ ความรู้สึกที่แสดงออกมาในปัจจุบัน ซึ่งสเปนเนียร์ (Spanier, 1976) ก็ยอมรับปัญหาในเรื่องนี้

สำหรับในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสของโรชและคณะ (Roach, et al., 1981) ทั้งนี้เนื่องจาก เครื่องมือวัดนี้มีค่าความเที่ยงสูง และสามารถนำมาใช้ในสังคมไทยได้ เนื่องจากเครื่องมือวัดนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางสังคม

ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มารดาอยู่ในระยะหลังคลอด

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามระยะพัฒนาการของครอบครัวในลักษณะรูปตัวยู (U-shape) ความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะมีมากที่สุดเมื่อเริ่มต้นชีวิตครอบครัว จากนั้นความพึงพอใจจะลดลงอย่างรวดเร็ว เมื่อมีบุตรคนแรก และลดลงเรื่อย ๆ จนถึงระยะบุตรอยู่ในวัยเรียน หลังจากนั้นแล้วความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบุคคลจะเริ่มมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงที่สุดชีวิตครอบครัว หรือเมื่อบุตรเริ่มมีครอบครัวของตนเองและแยกครอบครัวไป (Anderson, Russell & Schumm, 1983; Burr, 1970)

ช่วงของการมีบุตรคนแรก เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตครอบครัวอย่างมาก เพราะคู่สมรสจะต้องมีการปรับตัวเพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองไปเป็นบิดามารดา มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเปลี่ยนแปลงไป เช่น คู่สมรสมีเวลาอยู่ร่วมกันน้อยลง เนื่องจากฝ่ายหญิงให้ความเอาใจใส่บุตรและละเลยการเอาใจใส่ใกล้ชิดฝ่ายชาย (Henderson & Brouse, 1991; Grossman, et al., 1980; Wanderman, 1980) ฝ่ายหญิงในระยะหลังคลอดใหม่ ๆ ไม่สามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศได้ตามปกติชั่วคราวหนึ่ง เนื่องจากรู้สึกไม่สุขสบายขณะมีเพศสัมพันธ์ และมีความต้องการทางเพศลดลง ขณะที่บิดามีความต้องการเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (Fischman, Rankin, Socken & Lenz, 1986 : 58-63) ทำให้พฤติกรรมทางเพศของคู่สมรสไม่สอดคล้องกัน ความต้องการของแต่ละฝ่ายเกิดการขัดแย้งกัน มีผลต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างคู่สมรสได้

อย่างไรก็ตามรายงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มารดาอยู่ในระยะหลังคลอด มีการรายงานผลการศึกษาก็แตกต่างกันออกไป โดยพบว่า บิดาที่มารดาอยู่ในระยะหลังคลอด มีทั้งความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูงทั้งและลดลง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กรอสแมนและคณะ (Grossman, et al., 1980) ได้ศึกษาโดยการสัมภาษณ์บิดาที่มีบุตรคนแรกอายุ 2 เดือน พบว่า บิดาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจใน

ชีวิตสมรส รู้สึกว่าชีวิตสมรสมั่นคงและพึงพอใจในการแบ่งงานรับผิดชอบในครอบครัว มีบิดาเพียงบางรายที่รู้สึกว่า การแบ่งงานในครอบครัวไม่มีความสมดุลและบิดามักจะบ่นว่ามารดาใช้เวลาอยู่กับบุตรมากกว่าตนเอง ซึ่งการลดการอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสได้

เบลสกีและคณะ (Belsky, et al., 1983) ได้ศึกษาถึงความมั่นคงและการเปลี่ยนแปลงในสัมพันธภาพคู่สมรสในระยะเปลี่ยนบทบาทไปเป็น บิดา มารดา คือ ระยะ 3 เดือนก่อนคลอดถึง 9 เดือนหลังคลอดในคู่สมรสที่มีบุตรคนแรกและมีบุตรหลายคน จำนวน 72 คู่ โดยการสัมภาษณ์ สังเกต พฤติกรรม และตอบแบบสอบถาม พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในสัมพันธภาพของคู่สมรสมากในช่วงระยะ 3 เดือนหลังคลอดโดยพบว่า คู่สมรสมีกิจกรรมยามว่างร่วมกันลดลง มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันลดลง ความรู้สึกรักและพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง โดยบิดามีคะแนนลดลงมากกว่ามารดาแต่การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาเพิ่มขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1985 เบลสกี และคณะ (Belsky, Lang & Rovine, 1985) ได้ศึกษาซ้ำ โดยศึกษาเฉพาะในคู่สมรสที่มีบุตรคนแรก จำนวน 67 คู่ ผลการวิจัยพบว่า คล้ายคลึงกับครั้งแรก

ทอมลินสัน (Tomlinson, 1987) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของความพึงพอใจในชีวิตสมรสของคู่สมรสในระยะ 3 เดือนก่อนคลอด ถึง 3 เดือนหลังคลอด จำนวน 96 คู่ โดยการให้ตอบแบบสอบถาม พบว่า บิดามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลงมากกว่ามารดา เนื่องจากความไม่สมดุลในการแบ่งภาระหน้าที่ภายในครอบครัว

สำหรับการศึกษาวิจัยในประเทศไทย ในเรื่องความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มารดาอยู่ในระยะหลังคลอด (จันทร์รัตน์, 2533a) ได้ศึกษาในกลุ่มบิดาที่มีบุตรคนแรก จำนวน 100 คน โดยการให้ตอบแบบสอบถามพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาสูงกว่ามารดาเล็กน้อย

จากการทบทวนรายงานวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นว่า ผลการวิจัยที่ได้มีความแตกต่างกันและยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่า ในระยะหลังคลอด บิดาที่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูงขึ้นหรือลดลง การศึกษาในเรื่องนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงยังเป็นสิ่งจำเป็น

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มารดาอยู่ในระยะหลังคลอด
ในการศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่
มารดาอยู่ระยะหลังคลอด พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. การปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรส

การที่คู่สมรสมีทักษะในการสื่อสาร มีโอกาสในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสามารถเปิดเผยความรู้สึกได้อย่างเสรี มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันอย่างแท้จริงของคู่สมรส จะเป็นตัวทำนายความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Schumm, 1986 : 241-249) ทั้งนี้สกินเนทท์และวอลเตอร์ (Stinnett & Walters, 1984 : 77) ได้กล่าวว่า การสื่อสารของคู่สมรสที่มีความสุข ความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้น จะมีความแตกต่างจากผู้ที่ขาดความพึงพอใจในชีวิตสมรสในสิ่งเหล่านี้คือ

1. มีการพูดคุยกันมากกว่า
2. มีความไวต่อการรับรู้ถึงความรู้สึกของกันและกันมากกว่า
3. เปิดโอกาสให้คู่สมรสได้แสดงความรู้สึกมากกว่า
4. มีทักษะในการสื่อสารโดยไม่ใช่คำพูดมากกว่า

จากการศึกษาของมิลเลอร์ (Miller, 1976) พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และงานวิจัยของเบลสกี (Belsky, et al., 1983) สนับสนุนการศึกษาของมิลเลอร์นี้คือ คู่สมรสในระยะหลังคลอด ถึง 9 เดือนหลังคลอด มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันลดลง การทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันลดลง และพบว่า บิดามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลงด้วย

2. เพศสัมพันธ์

คู่สมรสต้องมีการปรับปรุงตัวในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างกันและกัน เพศสัมพันธ์นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของชีวิตสมรส และชีวิตสมรสที่มีความสุขนั้น ควรมีความพึงพอใจต่อการตอบสนองทางเพศซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลให้สัมพันธ์ภายในคู่สมรสเป็นไปได้อย่างดี นอกจากนี้คู่สมรสจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องเพศสัมพันธ์และกล้าที่จะพูดคุยในเรื่องเพศซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผย ในทาง

ตรงกันข้ามหากคู่สมรสได้มีการปรับตัวไม่ทันในเรื่องเพศสัมพันธ์ และไม่กล้าเปิดเผยถึงความต้องการทางเพศซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดปัญหาในชีวิตสมรสได้ (วันทโย, 2526 : 95)

มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านเพศสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสและต่อสัมพันธภาพคู่สมรสในระยะหลังคลอด พบว่า มารดาขาดความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์และมีความต้องการทางเพศลดลง ขณะที่บิดายังมีความต้องการเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวในเรื่องเพศสัมพันธ์ได้ (Fischman, et al., 1986) นอกจากนี้จากการศึกษาของวันเดอร์แมน (Wanderman, 1980) พบว่า ความพึงพอใจของคู่สมรสหลังคลอดบุตรลดลงสาเหตุหนึ่งมาจากปัญหาทางด้านเพศสัมพันธ์

3. ความสอดคล้องในความคิดเห็น เรื่องบทบาทครอบครัว

คู่สมรสที่มีความเข้าใจและมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันใน เรื่องบทบาทหน้าที่ของกันและกัน และได้แสดงบทบาทตามที่คาดหวังของอีกฝ่าย จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรส มากกว่าคู่สมรสที่มีความแตกต่างระหว่างบทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติ ซึ่งอาจเกิดจากการคาดหวังที่สูงเกินกว่าจะปฏิบัติได้ (จันทร์รัตน์, 2533b : 13) ดังเช่น การศึกษาของเชดวิกและคณะ (Chadwick, Albrecht & Kunz, 1976) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในชีวิตสมรส และบทบาทของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างคือ บิดา มารดาที่อยู่ในรัฐยูต้า (Utah) จำนวน 775 คู่ ผลการศึกษา พบว่า บิดามารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังในบทบาทของกันและกัน ต่างกันเล็กน้อย และมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูงและจากการศึกษาของบารี (Bahr, et al., 1983) ในบิดา มารดา จำนวน 704 คู่ พบว่า ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของคู่สมรสมีความสัมพันธ์กันสูงกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส แต่ในครอบครัวที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะลดลง การศึกษาของ ค็อกซ์ (Cox, 1981) พบว่า ครอบครัวที่ภรรยาทำงานนอกบ้านโดยที่สามีไม่เห็นด้วย เกิดความขัดแย้งทางความคิดเห็นระหว่างคู่สมรส ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง

4. การมีบุตร

การมีบุตรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในชีวิตสมรส จากรายงานวิจัยที่ผ่านมายังหาข้อสรุปไม่ได้แน่นอนว่า การมีบุตรจะทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเปลี่ยนแปลงอย่างไร เนื่องจาก ผลการศึกษาที่รายงานไว้มีความขัดแย้งกัน

นักวิจัยหลายท่านพบว่า การมีบุตรทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง ส่วนใหญ่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรคนแรก อายุอยู่ในช่วง 20-30 ปี เป็นชนชั้นกลาง มีรายได้ครอบครัวปานกลาง อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองและนอกเมือง นักวิจัยเหล่านี้ได้อธิบายว่า สาเหตุที่ความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง เนื่องจากสามีมีความรู้สึกอิจฉาบุตรซึ่งได้ใกล้ชิดภรรยาทำให้ตนเองถูกห่างเหิน และในเรื่องความรัก การปฏิบัติต่อกัน การทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันของคู่สมรสลดลงหลังจากมีบุตรและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาเพิ่มขึ้น (Belsky, et al., 1983; Russell, 1974; Tomlinson, 1987; Waldron & Routh, 1981; Wanderman, 1986)

ในทางตรงกันข้าม งานของฮาร์ริแมน (Harriman, 1986) และ ฮอบบ์และโคล (Hobbs & Cole, 1976) พบว่า การมีบุตรทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข พึงพอใจและคู่สมรสสามารถช่วยกัน แก้ไขปัญหาได้ดี ทำให้ชีวิตสมรสมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น สามารถปรับตัวในชีวิตสมรสได้ดี นอกจากนี้ ไมอิลอวิช และเฟดแมน (Meyerowitz & Feldman, 1966, cited in Hobbs & Cole, 1976) ได้ศึกษาพบว่า คู่สมรสมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง เมื่อบุตรอายุได้ 1 เดือน โดยสูงกว่าความพึงพอใจในชีวิตสมรสในระยะก่อนคลอดและในระยะ 5 เดือนหลังคลอด

5. ปัจจัยอื่น ๆ

สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยทั่ว ๆ ไปและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มารดาอยู่ในระยะหลังคลอด ได้ เช่น

5.1 อายุในการสมรส

อายุในการสมรส เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ทั้งนี้เนื่องจากคู่สมรสที่มีอายุน้อย หรือยังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอ จะทำให้ไม่สามารถปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี ไม่ได้เตรียมทางด้านสภาพอารมณ์ จิตใจ และบทบาทของชีวิตคู่สมรสเพียงพอ ซึ่งเป็นผลให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง และเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสได้ง่าย (Lee, 1977) จากการศึกษาพบว่า คู่สมรสที่แต่งงานกันเมื่ออายุน้อย จะมีโอกาสหย่าร้างสูง (นิมพันธ์มิล, 2523; วิลาวรรณย์, 2531) ดีโบราห์ (Deborah, 1982) พบว่าอัตราการหย่าร้างในคู่สมรสที่เป็นวัยรุ่น มีสูงกว่าในผู้ใหญ่ 3-4 เท่า ลี (Lee, 1977) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุในการสมรสกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสในคู่สมรส 394 คู่ อายุน้อยกว่า 25 ปี โดยผู้ชายอายุเฉลี่ย 23.5 ปี ผู้หญิงอายุเฉลี่ย 21.4 ปี อายุของการแต่งงานเฉลี่ย 3 ปี ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกเล็กน้อยระหว่างอายุในการสมรสกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และผู้ชายที่แต่งงานเมื่ออายุน้อยแสดงให้เห็นว่า มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลงและมีความตึงเครียด ในชีวิตสมรสสูงกว่าผู้ชายที่แต่งงานอายุมากกว่า แต่มีบางวิจัยพบว่า อายุของคู่สมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ซึ่งผู้วิจัยให้เหตุผลว่า เนื่องจากมีข้อผิดพลาดในการแบ่งกลุ่มอายุของคู่สมรสและการเก็บข้อมูลซึ่งใช้เวลานานเกินไป (Bahr, et al., 1983)

5.3 ฐานะเศรษฐกิจ

การที่ครอบครัวมีรายได้สูง และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จะทำให้คู่สมรส มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ และขาดความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีรายได้สูงกว่าย่อมมีความพร้อมและสามารถแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกได้มากกว่า (นิมพันธ์มิล, 2523; Stinnett & Walters, 1984) มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับฐานะเศรษฐกิจกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยบริตและวอลฟ์ (Blood and Wolfe, 1960, cited in Chadwick, et al., 1976) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของภรรยา

พบว่า การได้สามีเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ภรรยาในกลุ่มนี้จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูงกว่ากลุ่มภรรยาที่มีสามีอาชีพชั้นต่ำ เช่นเดียวกับการศึกษาของลี (Lee, 1977) ซึ่งพบว่า ผู้หญิงที่มาจากครอบครัวฐานะเศรษฐกิจต่ำ จะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำด้วย

5.3 ระดับการศึกษา

สำหรับระดับการศึกษานั้น คู่สมรสจำเป็นต้องมีระดับสติปัญญา หรือความฉลาดพอ ๆ กัน การมีระดับการศึกษาใกล้เคียงหรือเท่าเทียมกัน ทำให้คู่สมรสมีความสุข ทั้งนี้เพราะสามารถเข้าใจความรู้สึกของกันและกันได้โดยง่าย (รุจิระ, 2531 : 7) สามารถช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตด้วยแนวคิดที่สอดคล้องกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้านโดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่เกิดปมด้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้มีสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้นภายในครอบครัว และความพึงพอใจในชีวิตของคู่สมรสนั้น ๆ (Chadwick, et al., 1976) จากการศึกษาวิจัย พบว่า การศึกษาของคนมักเกี่ยวข้องกับสถานะทางสังคมของคนด้วย ถ้าการศึกษาที่มีระดับต่างกันมาก ก็จะทำให้เกิดปมด้อยในชีวิตสมรสได้เช่นกัน โดยเฉพาะในกรณีที่ฝ่ายหญิงมีการศึกษาสูงกว่าฝ่ายชาย จะมีผลกระทบต่อชีวิตสมรสได้เร็วยิ่งกว่าชายที่มีการศึกษาสูงกว่าหญิง (รุจิระ, 2531 : 7)

5.4 ศาสนา

ความเชื่อหรือศรัทธาทางศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างทัศนคติดังกล่าวมาแล้ว คู่สมรสที่มีความเชื่อทางศาสนาต่างกันชีวิตสมรสมักจะไม่น่าราบรื่น หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจำต้องไปนับถือศาสนาของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเมื่อนานไปอาจเกิดปัญหาเพราะความศรัทธาเป็นสิ่งสำคัญไม่อาจจะสร้างได้ในเวลาอันรวดเร็ว แต่ถ้าคู่สมรสไม่ถือเอาเรื่องนี้เป็นสำคัญนัก ความขัดแย้งก็จะลดลงไป (รุจิระ, 2531 : 7)

แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

ความคาดหวังของบุคคล หมายถึง ระดับความคิดของบุคคลที่คิดว่าจะกระทำหรือ แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างไร แต่ยังไม่ได้กระทำจริง ๆ (ประภาส, 2529 : 14)

ความคาดหวังของบุคคล เกิดจากการที่บุคคลนั้นได้รับการอบรม สั่งสอน ปลูกฝังการเรียนรู้จากทนายธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม สังคมและบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ปฏิบัติติดต่อกันมา (Grossman, et al., 1980 : 143) จนเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมที่จะกำหนดว่าในบทบาทนั้น ๆ สังคมคาดหวังให้บุคคล แสดงบทบาทอย่างไร และบุคคลจะเกิดการเรียนรู้ เมื่อจะต้องดำรงบทบาทนั้นตนเองควรมีบทบาทอย่างไร หรือคาดหวังว่าตนเองควรมีพฤติกรรมอย่างไร (สงวน, จำรัส และจิตินงษ์, 2522) เช่น เมื่อบุคคลนั้นต้องดำรงบทบาทการเป็นบิดา กฎเกณฑ์สังคมได้กำหนดไว้แล้วว่า บทบาทบิดาควรเป็นอย่างไร และบุคคลอื่น ๆ จะคาดหวังไว้ว่า บุคคลนั้นควรแสดงบทบาทอย่างไรและบุคคลนั้นจะเป็นผู้นำมาตัดสินใจว่า ตนเองควรมีความคาดหวังต่อบทบาทการเป็นบิดาอย่างไร

ความคาดหวังของบุคคลในบทบาทการเป็นบิดานั้น ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น ระดับการศึกษา และประสบการณ์เดิมของผู้เป็นบิดา เป็นต้น

ระดับการศึกษาของบิดา มีส่วนเกี่ยวข้องกับความคาดหวังของบุคคลในบทบาทบิดา เนื่องจากการศึกษาจะช่วยให้บุคคลรู้จักใช้กระบวนการทางปัญญาอย่างมีเหตุผล ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมหาความรู้เอง ศึกษาเอง รู้จักซักถาม หรือขอคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ หรือผู้ที่มีประสบการณ์อย่างถูกต้อง ในเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งมีการรับรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ดีกว่า ผู้มีการศึกษาต่ำกว่า (Carl, 1969 : 157) และทำให้บิดาเกิดความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ที่จะส่งผลให้ความคาดหวังที่มีอยู่เปลี่ยนแปลงไปได้

ประสบการณ์เดิมของผู้เป็นบิดา ความรู้สึกอยากเป็นบิดาของเพศชายนั้น เกิดจากการที่เขามีประสบการณ์ ได้รับการเลี้ยงดูมาดีตั้งแต่วัยเด็ก และมีสัมพันธภาพที่ดีกับบิดาซึ่งความรู้สึกนี้ ทำให้บิดามีการรับรู้ต่อบทบาทเป็นบิดาได้ดี อยากรมีส่วน

ร่วมในการกำเนิดบุตร ตลอดจนคาดหวังที่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง บิดาจะได้แบบอย่างและนึกติดจินตนาการบทบาทการเป็นบิดา และการเลี้ยงดูบุตรจากบิดาของตนเอง เป็นส่วนใหญ่และเก็บสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ไว้เพื่อแสดงออกเมื่อถึงเวลา (Lynn, 1974 : 226)

พัฒนาการความคาดหวังของสังคมในการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

ในอดีตที่ผ่านมาจะเห็นว่า สังคมได้มีการกำหนดบทบาทของเพศชาย และเพศหญิงไว้แตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ บิดาซึ่งเป็นเพศชายจะเป็นผู้หาเงินมาจุนเจือครอบครัว เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ และเป็นผู้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ (Fishbein, 1984; Murphy, 1979) ส่วนมารดาซึ่งเป็นเพศหญิง จะมีหน้าที่ในการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น (Fishbein, 1984) โดยถือว่าการให้มารดาเลี้ยงดูบุตรฝ่ายเดียวด้วยการให้ความรักและความใกล้ชิดกับบุตร เป็นการเพียงพอแล้ว

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา จะพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางสังคม ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องถึงบทบาทของเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในสังคมด้วย (Fein, 1976 : 341) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นในสังคมตะวันตก กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงของลักษณะครอบครัวจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็กลง มีการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้สังคมต้องการแรงงานจากเพศหญิงเพิ่มขึ้น และแม้กระทั่งการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดให้สมาชิกของครอบครัวไม่ว่าทั้งชายและหญิงต่างก็ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน เพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว ต่อมาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แผ่ขยายเข้ามาถึงในสังคมไทย จากการศึกษาของสมิท (Smith, 1973 : 139) พบว่า สังคมไทยโดยเฉพาะสังคมในเมืองมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวถึงร้อยละ 64 และยังมีแนวโน้มของการเป็นครอบครัวเดี่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากเกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรออกจากถิ่นฐานเดิมมาอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองมากขึ้น (สมาคมคหบดีเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2524 : 5) และ

จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้ไม่เอื้ออำนวยให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้ดูแลงานภายในครอบครัวเพียงด้านเดียว ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการปรับบทบาทของเพศหญิงและเพศชายในครอบครัวเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปคือ ในขณะที่ฝ่ายหญิงจะมีส่วนในการช่วยหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้มีเวลาในการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรน้อยลง ฝ่ายชายก็ต้องมีส่วนในการช่วยเหลืองานบ้านและเลี้ยงดูบุตร ร่วมกับการรายได้ซึ่งสังคมได้กำหนดบทบาทของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร โดยบิดาจะต้องมีบทบาทเป็นผู้ดูแลบุตร (Care taking Role) คือ การดูแลบุตรให้ได้รับการตอบสนองตามความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้บิดาต้องมีบทบาทในการเป็นผู้คุ้มครองบุตร (Protector's Role) ให้ปลอดภัยจากความเฝ้ากลัวภายในบ้านและนอกบ้าน และอีกบทบาทหนึ่งคือ บทบาทเป็นผู้ให้ (Provider's Role) ซึ่งประกอบด้วย การหาเลี้ยงครอบครัวที่จะต้องเพิ่มมากขึ้น เพราะในครอบครัวจำเป็นจะต้องใช้จ่ายมากขึ้นเมื่อมีบุตร และบทบาทสุดท้ายที่สำคัญยิ่งอีกบทบาทหนึ่งของบิดา คือ บทบาทการเป็นสื่อกลางของครอบครัว (Mediator & Instrumentor Role) โดยบิดาจะต้องเป็นสื่อกลางให้ความรักความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว (Lynn, 1974 : 111-112) ดังนั้นจะเห็นว่าบทบาทของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรที่สังคมกำหนดไว้ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

บิดาเมื่อทราบว่าตนเองกำลังจะมีบุตร โดยเฉพาะบุตรคนแรก บิดาบางรายอาจจะเริ่มคาดหวังว่าตนเองควรจะทำปฏิบัติอย่างไรบ้างในบทบาทของบิดา ซึ่งการคาดหวังของบิดาอาจจะ จากการที่ได้รับการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังความคิดจากครอบครัว บุคคลอื่น และจากการคาดหวังทางสังคม ความคาดหวังของบิดาในการแสดงบทบาทของบิดาอาจจะแตกต่างกันไป ได้มีการศึกษาวิจัยความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร โดยการสัมภาษณ์บิดาที่กำลังจะมีบุตรคนแรก จำนวน 20 คน พบว่า บิดาคาดหวังที่จะมีส่วนร่วมในด้านการจัดหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อ

บุตร ร้อยละ 39 มีความคาดหวังที่จะมีส่วนร่วมในด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 21 และในด้านการสั่งสอนบุตร ร้อยละ 31 (Obrzut, 1976 : 1441) ต่อมา มีการศึกษาถึงความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมย่อย ๆ ในการเลี้ยงดูบุตร โดยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างบิดา จำนวน 53 คน มารดาอยู่ในระยะตั้งครรภ์ 3 สัปดาห์ก่อนคลอด พบว่า บิดามีความคาดหวังสูงในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นกับบุตร อุ้มและพูดคุยกับบุตร มีความคาดหวังต่ำในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การให้นมบุตร อาบน้ำ และเปลี่ยนผ้าอ้อม (Hangsleben, 1983) ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาในระยะต่อมาของ ฮูมีนิค และ บูกเก็น (Humenick & Bugen, 1987) ซึ่งศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง บิดา จำนวน 37 คน มารดาอยู่ในระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ พบว่า บิดามีความคาดหวังสูงในการที่จะให้เวลาอยู่กับบุตร ได้สัมผัสพูดคุยและสังเกตอาการผิดปกติของบุตร มีความคาดหวังต่ำในการมีส่วนร่วมในการให้นมบุตร อาบน้ำ แต่งตัว และเปลี่ยนผ้าอ้อมให้บุตร จะเห็นว่างานวิจัยในปี ค.ศ. 1983 และ 1987 คล้ายคลึงกันโดยบิดาจะมีความคาดหวังต่ำในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรด้านร่างกาย และมีความคาดหวังสูง ในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรด้านจิตใจ

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

ความหมาย

สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในเชิงทฤษฎีนั้น มีผู้ให้ความหมายทั้งในลักษณะปริมาณของการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และลักษณะการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรแต่ละด้าน เช่น ทอมลินสัน (Tomlinson, 1987 : 102) ได้ให้ความหมาย ของการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรว่า คือ จำนวนทั้งหมดของการมีส่วนร่วมของบิดาในการดูแลโดยตรง และงานที่ไม่ใช่ปฏิสัมพันธ์โดยตรง ได้แก่ การเล่น

นิรมล (2531 : 6) ได้ให้ความหมายว่า เป็นพฤติกรรมของบิดาตามความหมายของสังคัม ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมที่แสดงถึงบทบาทการเป็นบิดาใน

ด้านการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ด้านการเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองครอบครัว และด้านการเลี้ยงดูบุตร

ความหมายของการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในเชิงทฤษฎีนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความหมายในเชิงปฏิบัติการที่แสดงถึงลักษณะของเครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามลำดับดังนี้

ปี ค.ศ. 1976 จัสเตอร์ (Juster, 1976, cited in Lamb, 1987) ได้ศึกษาโดยการติดตามสำรวจเป็นระยะเวลา 6 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976-1982 ในเรื่องบิดาใช้เวลาในการเลี้ยงดูบุตรในหนึ่งสัปดาห์

เรดินาและดิกเคอร์ไฮด์ (Redina & Dickerheid, 1976) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยใช้แบบสอบถามกิจกรรมในการเลี้ยงดูบุตร 3 ด้าน คือ

1. ด้านการดูแลทางด้านร่างกาย
2. ด้านการดูแลทางด้านจิตใจ
3. ด้านกิจกรรมทางสังคม

โดยให้บิดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถามและผู้วิจัยจะเยี่ยมบ้านและสังเกตร่วมด้วย การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าร้อยละเป็นรายด้าน

ปี ค.ศ. 1983 แฮงส์เลเบน (Hangsleben, 1983) ได้ศึกษาโดยใช้เครื่องมือวัดเป็นแบบสอบถาม กิจกรรมในการเลี้ยงดูบุตร (The Baby Care Activities Inventory) จำนวน 12 ข้อ มาตรฐานวัดแสดงความถี่ของการมีส่วนร่วมคือ เป็นประจำ บางครั้งบางครั้งและไม่มีส่วนร่วม โดยให้บิดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ

ปี 1987 ทอมลินสัน (Tomlinson, 1987) ได้ศึกษาโดยใช้เครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร (Father Behavioral Self-Report Questionnaire) จำนวน 14 ข้อ แบ่งกิจกรรมในการเลี้ยงดูบุตรเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย
2. ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

3. ด้านการเล่น

โดยให้บิดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถามระลึกถึงการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ 0.77 การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยความถี่ของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรทั้งเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม

สำหรับในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมา มีการศึกษาถึงบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยเครื่องมือวัดเป็นแบบสอบถาม และแบ่งบทบาทของบิดาเป็นรายด้านทั้งหมด ซึ่งลักษณะการแบ่งแต่ละด้านจะคล้ายคลึงกัน และให้บิดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม และบางงานวิจัยให้มารดาตอบแบบสอบถามร่วมด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้านและโดยรวม (สำเนียง, 2528; นุชรา, 2531; วิลาวัณย์, 2531; อรรชรณ, 2531)

จะเห็นว่าความหมายในเชิงปฏิบัติการมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยในช่วงแรกจะมีการศึกษาในลักษณะกว้าง ๆ ส้ารวจจำนวนระยะเวลาในการที่บิดาอยู่กับบุตร ต่อมาการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม แบบสังเกตร่วมด้วย ซึ่งพบว่ามีปัญหา ผลการวิจัยได้ไม่ตรงกันคือ การสังเกตน้อยกว่าที่บิดารายงานด้วยตนเอง จึงทำให้มีปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนเครื่องมือวัดที่ให้บิดาต้องระลึกถึงเหตุการณ์ 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา นั้น ข้อมูลที่ได้ไม่เที่ยงตรงเนื่องจากบิดาจำเหตุการณ์ในช่วงนี้ไม่ได้ทั้งหมด ส่วนเครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรที่นิยมใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน เป็นแบบสอบถามให้บิดารายงานด้วยตนเอง ซึ่งสะดวกในการนำไปใช้และมีความเที่ยงค่อนข้างสูงสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ และใช้เครื่องมือวัดเป็นแบบสอบถามให้บิดารายงานด้วยตนเอง ถึงปริมาณการมีส่วนร่วมในพฤติกรรมแต่ละด้าน ซึ่งคิดว่าเครื่องมือวัดนี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้

ลักษณะการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรนั้น ดังที่กล่าวมาแล้วว่าปัจจุบันนิยมศึกษาโดยแบ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรเป็นรายด้าน ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ลักษณะการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร มีการแบ่งแต่ละด้านคล้ายคลึงกันซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้คือ

1. ด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร
2. ด้านการดูแลทางด้านร่างกาย เมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วย
3. ด้านการดูแลบุตรทางด้านจิตใจ
4. ด้านการเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองบุตรไม่ให้ได้รับอันตราย ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของบิดาในด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร
- การมีส่วนร่วมของบิดาในด้านนี้ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

เนื่องจากการปฏิบัติตามหน้าที่ของบิดาที่มีต่อบุตรวัยทารก ตามแนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวของดูวอล (Duvall, 1971 : 64) กล่าวไว้ว่า บิดามีหน้าที่จัดหาเพื่อครอบครัวเกี่ยวกับด้านจัดเตรียมของใช้ที่จำเป็นให้แก่มารดาและบุตร จัดเตรียมบ้านเรือนที่เหมาะสม คำนึงถึงความสะอาดปลอดภัยให้แก่มารดาและบุตร นอกจากนี้บิดาต้องวางแผน และจัดเตรียมเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพื่อเตรียมเงินบางส่วนไว้เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับบุตร บิดาหลายคนต้องทำงานมากกว่าเดิม เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และต้องปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การพักผ่อน และการใช้จ่ายส่วนตัวให้มีความเหมาะสมกับบทบาทบิดา การแบ่งเวลาให้ครอบครัวมากขึ้น (วิลลาวัลย์, 2531 : 31) บิดาบางรายแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรจากหนังสือเพื่อจะได้ช่วยเหลือให้บุตรและภรรยาได้รับความปลอดภัย (เฉลิมศรี, 2532 : 15) มีการศึกษาวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของบิดาในด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร ในบิดาที่มีบุตรคนแรกอายุ 2 เดือน จำนวน 250 คน พบว่าบิดามีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้สำหรับบุตร และจัดหาหรือแบ่งปันเงินไว้สำหรับค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 71 และ 58 ตามลำดับ ส่วนในด้าน

การแสวงหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร และการเรียนรู้ วิธีการเลี้ยงดูบุตรจากเจ้าหน้าที่ในสถานพยาบาล บิดามีส่วนร่วมร้อยละ 40 และ 34 ตามลำดับ (นุชรา, 2531 : 36-37) จากการศึกษาของวิลาวัดย์ (2531 : 63) ในบิดาที่มีบุตรคนแรกอายุ 2 เดือน จำนวน 100 คน พบว่า บิดามีส่วนร่วมในด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตรน้อยกว่า ด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจและการปกป้องคุ้มครองบุตร

2. การมีส่วนร่วมของบิดาในการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย

การดูแลบุตรทางด้านร่างกาย เป็นการตอบสนองตามความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายของบุตร เพราะการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายย่อมเป็นรากฐานสำคัญของการเจริญเติบโตและพัฒนาความคิดด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ (อรวรรณ, 2531 : 19) ผู้เป็นบิดาต้องพยายามเข้าใจถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุตรที่แสดงออก และมองเห็นถึงความต้องการของบุตรเพื่อสามารถตอบสนองได้ถูกต้อง ซึ่งการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย ได้แก่ การให้อาหาร การช่วยให้ได้นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ การช่วยดูแลรักษาความสะอาด ช่วยดูแลเรื่องการขับถ่าย การดูแลเมื่อบุตรไม่สบายเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ท้องอืด ท้องผูก ท้องเสีย สะดือแฉะ เป็นต้น (ลำยอง, 2528 : 257) ในการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของบิดาในการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย พบว่า บิดามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนเสื้อผ้า อ้อม นำนุตรเข้านอน ดูแลเมื่อบุตรเจ็บป่วยมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ (นุชรา, 2531; Tomlinson, 1987) และจากการศึกษาตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา พบว่า บิดามีส่วนร่วมในการดูแลบุตรด้านนี้มากที่สุด (นุชรา, 2531; วิลาวัดย์, 2531; Hangsleben, 1983; Redina & Dickercheid, 1976; Tomlinson, 1987)

3. การมีส่วนร่วมของบิดาในการดูแลบุตรทางด้านจิตใจ

การดูแลบุตรทางด้านจิตใจนับว่า เป็นหัวใจสำคัญอันหนึ่งในการที่บิดาต้องคำนึงถึงและกระทำไปพร้อมกับดูแลทางด้านร่างกาย ดังนั้น บิดาจึงควรให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ต่อบุตร การแสดงความรักต่อบุตร เช่น การพูดคุยด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลสูงต่ำ การสัมผัสบุตรด้วยท่าที่นุ่มนวล การประสานสายตา

สนใจฟังเสียงอ้อแอ้ของบุตร และปฏิกิริยาโต้ตอบของบุตร (จันทรรัตน์, 2531) รวมทั้งให้เวลาอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอแก่บุตร เมื่อมีเวลาควรได้พูดคุย หยอกล้อหรือเล่นกับบุตรบ้าง มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบิดาในการดูแลบุตรทางด้านจิตใจ พบว่า บิดามีส่วนร่วมในการอุ้มหยอกล้อ พูดคุยกับบุตร เล่นกับบุตรมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ (นุชรา, 2531; Tomlinson, 1987) และมีบางวิจัยที่พบว่าบิดามีส่วนร่วมในการให้เวลาอยู่กับบุตรมากที่สุด (Humenick & Bugen, 1987) ซึ่งในการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของบิดาในด้านนี้ที่ผ่านมามีพบว่า บิดามีส่วนร่วมมากกว่าทุก ๆ ด้าน (นุชรา, 2531; วิลาวัณย์, 2531; Hangsleben, 1983; Humenick & Bugen, 1987; Redina & Dickerscheid, 1976; Tomlinson, 1987)

4. การมีส่วนร่วมของบิดาในด้านเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองบุตรไม่ให้ได้รับอันตราย

เมื่อบิดามีบุตร บิดาต้องคอยให้ความคุ้มครองบุตรไม่ให้เกิดอันตราย โดยเฉพาะบุตรที่ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย ซึ่งอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับบุตร ได้แก่ อันตรายจากสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมและโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ บิดาต้องรับผิดชอบในการจัดสถานที่ที่จะให้มารดาและบุตรอยู่เมื่อกลับจากโรงพยาบาล โดยจัดเตรียมสถานที่ที่ปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น ยุง แมลง รวมทั้งสิ่งที่จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่อบุตรด้วย ขณะที่มารดาอยู่ในระยะพักฟื้นหลังคลอดบุตร บิดาจะต้องรับผิดชอบในการช่วยเหลือให้การดูแลบุตรให้ได้รับความปลอดภัย ช่วยสนับสนุนหรือพาบุตรไปรับภูมิคุ้มกันโรคเมื่อถึงเวลาหัด ทั้งนี้เพื่อให้บุตรมีสุขภาพดี และมีภูมิคุ้มกันโรค นอกจากนี้ยามที่บุตรไม่สบาย บิดาต้องพาบุตรไปพบแพทย์ หรือสนับสนุนให้มารดาหรือบุคคลใกล้ชิดพาไป เพื่อป้องกันมิให้บุตรมีอาการแทรกซ้อนหรือมีอาการรุนแรงมากขึ้น ในการศึกษาวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของบิดาในด้านเป็นผู้ปกป้อง คุ้มครองบุตรไม่ให้ได้รับอันตรายในบิดาที่มีบุตรคนแรก อายุ 2 เดือน จำนวน 250 คน พบว่า บิดามีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่สำหรับเลี้ยงดูบุตร จัดบริเวณบ้านที่เลี้ยงดูบุตรให้ปลอดภัย ร้อยละ 70 และ 92 ตามลำดับ

นอกจากนี้บิดายังมีส่วนช่วยนำบุตรไปรับวัคซีนเป็นส่วนมาก (นุชรา, 2531 : 36-38)

การเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

ในอดีตที่ผ่านมา บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรค่อนข้างน้อย ซึ่งมีการศึกษาวิจัยในบิดาที่มีบุตรคนแรก อายุ 8 เดือน ปี ค.ศ. 1969 พบว่า บิดามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรโดยตรง ร้อยละ 10 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแลบุตร 2 อย่างขึ้นไป ร้อยละ 10 และบิดา ร้อยละ 80 มีส่วนร่วมเล็กน้อยในการเลี้ยงดูบุตร (Pederson & Robson, 1969) ในระยะเวลาเกือบ 10 ปี ต่อมา มีการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน ในบิดาที่มีบุตรคนแรกอายุ 6 เดือน โดยการสังเกตที่บ้านเป็นระยะเวลา 3 ชั่วโมง พบว่า บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 12-84 (22 นาที - 2.5 ชั่วโมง) และจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแลบุตรทางด้านร่างกายน้อยกว่า การดูแลทางด้านจิตใจและกิจกรรมการเล่นกับบุตรถึง 3 เท่า (Redina & Dickerscheid, 1976) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระยะเวลาที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร แต่สำหรับระยะเวลาที่บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร พบว่า ในช่วงปี ค.ศ. 1976-1982 เพิ่มขึ้น ร้อยละ 26 โดยเพิ่มจาก 137 นาที/สัปดาห์ เป็น 173 นาที/สัปดาห์ (Juster, 1976, cited in Lamb, 1987) ต่อมา มีการศึกษาการมีส่วนร่วมของบิดาในกิจกรรมการเลี้ยงดูทางด้านร่างกาย เช่น การเปลี่ยนผ้าอ้อม การอาบน้ำให้บุตร และการตื่นขึ้นมาช่วยดูแลบุตรในเวลากลางคืน เป็นต้น พบว่า บิดามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้เพิ่มขึ้น (Belsky, et al., 1983) และการศึกษาวิจัยเมื่อเร็ว ๆ นี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในด้านการดูแลทางด้านร่างกาย ยังคงน้อยกว่าการมีส่วนร่วมดูแลทางด้านจิตใจ และกิจกรรมการเล่น เช่นเดียวกับการศึกษาที่ผ่านมาในอดีต แต่ในบางกิจกรรมของการมีส่วนร่วมในการดูแลทางด้านร่างกาย เช่น การเปลี่ยนผ้าอ้อม เปลี่ยนเสื้อผ้า นำบุตรเข้าห้องน้ำ ให้นมบุตร พบว่า บิดามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้มากขึ้น (Tomlinson, 1987)

สำหรับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในสังคมไทย จากการศึกษานพบว่า บิดาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในระดับปานกลาง (นุชรา, 2531; อรวรรณ, 2531) และกิจกรรมในการเลี้ยงดูบุตรทางด้านร่างกายจะมีมากขึ้น แต่ยังมีน้อยกว่ากิจกรรมด้านอื่น ๆ (นุชรา, 2531; วิลาวัณย์, 2531) ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการและความคาดหวังทางด้านสังคมและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบันนี้ ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. อาชีพ

อาชีพของบิดาเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร การศึกษาวิจัย พบว่า บิดาที่ต้องออกทำงานนอกบ้านมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยลง (Humenick & Bugen, 1987) ส่วนการศึกษาในประเทศไทย พบว่า บิดาที่มีอาชีพแตกต่างกันจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (วิลาวัณย์, 2531)

2. รายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร จากการศึกษาของแลมบี (Lamb, 1976) พบว่า บิดาที่มีฐานะปานกลางมีส่วนร่วมช่วยในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่า บิดาที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำกว่า และจากการศึกษาของ ฮิคและแพลท (Hicks & Platt, 1970) พบว่า ในกลุ่มบิดาที่มีรายได้อยู่ในระดับสูงจะมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ครอบครัวมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ

3. ลักษณะครอบครัว

ลักษณะครอบครัวโดยทั่วไปจะมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ซึ่งในการศึกษาถึงลักษณะครอบครัว พบว่า ในกลุ่มบิดาที่มีบุตรอยู่ในช่วง 1 ปีแรก และอยู่ในครอบครัวขยาย จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรสูงกว่ากลุ่มบิดาที่อยู่ใน

ครอบครัวเดี่ยว (สำเนียง, 2528) ส่วนการศึกษาของวิลาวุธ (2531) พบว่าบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านลักษณะครอบครัวแต่ประการใด

4. คนช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตร

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร พบว่า กลุ่มบิดาที่มีผู้ช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตร จะมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรมากกว่าบิดาที่ไม่มีผู้ช่วยเหลือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อรรวรณ, 2531)

ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรกับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

จากแนวคิดและทฤษฎีบทบาทได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีสถานภาพหรือความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะโดยอ้อมจะได้รับการคาดหวังในบทบาทว่าจะกระทำตามสิทธิหน้าที่แห่งสถานภาพหรือความสัมพันธ์นั้น ส่วนการปฏิบัติจริงนั้นอาจจะเหมือนหรือไม่เหมือนกับความคาดหวังก็ได้ (สันติ, 2532 : 11) นั่นคือความคาดหวังเป็นส่วนหนึ่งที่จะกำหนดบทบาทการกระทำของบุคคลนั้น

มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรและการปฏิบัติจริง โดยการศึกษาในบิดา จำนวน 53 คน ที่มารดาตั้งครรภ์แรก อายุครรภ์ 37 สัปดาห์ และในระยะ 3-5 สัปดาห์หลังคลอด ใช้วิธีการให้ตอบแบบสอบถาม พบว่า บิดามีความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูงกว่าการปฏิบัติจริง (Hangsleben, 1983) เช่นเดียวกับการศึกษาของฮูมีนิกและบูเก็น (Humenick & Bugen, 1987) ที่พบว่าบิดาที่มีบุตรคนแรกจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่เขาคาดคิดไว้ในระยะก่อนมารดาคลอด โดยเฉพาะความคาดหวังและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในด้านร่างกายจะน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากบิดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จึงทำให้มีเวลาอยู่กับบุตรน้อย

ในการที่บิดาได้ปฏิบัติจริงตามที่คาดหวังไว้ ความขัดแย้งในบทบาทจะไม่เกิดขึ้นแต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าบิดาต้องปฏิบัติกิจกรรมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่

บิดาได้คาดหวังไว้ ย่อมมีผลกระทบต่อเกิดความขัดแย้งในบทบาท และอาจจะไม่พึงพอใจในบทบาทจนทำให้เกิดความล้มเหลวในบทบาทได้

ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก

การเลี้ยงดูบุตรเป็นบทบาทใหม่สำหรับบิดา เนื่องจากไม่เคยได้รับการเรียนรู้ เตรียมพร้อมและปลูกฝังมาก่อนไม่เหมือนกับมารดา ทำให้บิดาบางรายอาจจะไม่คาดหวังในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรโดยตรง (Grossman, et al., 1980) แต่ในปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านร่วมด้วย ทำให้บิดาต้องมีส่วนช่วยเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้น ทั้งที่บทบาทความรับผิดชอบทางด้านเศรษฐกิจของบิดาที่มีต่อครอบครัวยังไม่ได้ลดลง (ทวิวิธน์ และคณะ, 2524 : 98) จึงมักพบว่า การที่สังคมคาดหวังให้บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร บิดาทำไปตามที่สังคมคาดหวังแต่ไม่ได้ความต้องการหรือความคาดหวังของตนเอง (La Rossa, 1988) ทำให้มีผลกระทบตามมาถึงความพึงพอใจในชีวิตสมรส ฮอว์คินส์และจอห์นสัน (Hawkins & Johnson, 1969) ได้ศึกษาพบว่า การที่ความคาดหวังและการปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องกัน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนการค้นพบนี้ นั่นคือ รัสเซลล์และเรดิน (Russell & Radin, 1983, cited in Hawkins & Belsky, 1989) ศึกษาพบว่า บิดาที่มีบุตรคนแรกมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากทั้งที่ไม่ได้คาดหวังไว้ ความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวของบิดาลดลง

ในสภาพสังคมไทย ยังไม่มีรายงานการศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดากับความพึงพอใจในชีวิตสมรสแต่อย่างใด การศึกษาเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) เพื่อศึกษาความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะประชากร

ประชากรในการศึกษาค้างนี้ เป็นบิดาที่มีบุตรคนแรก ระยะเวลาอายุ 1 วัน ถึง 2 เดือนหลังบุตรเกิด

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดาที่มีบุตรคนแรกระยะเวลาอายุ 1 วัน ถึง 2 เดือนหลังบุตรเกิด จำนวน 100 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1. บิดา มารดา และบุตรอยู่ร่วมกันในช่วง 2 เดือน นับจากวันแรกที่บุตรเกิด
2. บิดาอ่านและเข้าใจภาษาไทย
3. การตั้งครรภ์ และการคลอดของมารดาไม่มีภาวะแทรกซ้อน
4. บุตรมีน้ำหนักเท่ากับหรือมากกว่า 2,500 กรัม มีสุขภาพ แข็งแรง สมบูรณ์ ตั้งแต่แรกเกิดและไม่มีภาวะเจ็บป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ในระยะ 2 เดือน ภายหลังเกิด

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบวัดจำนวน 3 แบบ ดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา เป็นแบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กก่อน เพศบุตรตามความต้องการ คนช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตร ลักษณะครอบครัว การวางแผนการตั้งครรภ์ (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

2. แบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษา ตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบวัดนี้ ประกอบด้วย ข้อความเกี่ยวกับ ความคาดหวังของบิดาที่จะกระทำหรือช่วยกระทำต่อตัวบุตร ตั้งแต่บุตรแรกเกิดจนถึง 2 เดือน ข้อความในแบบวัดแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

ด้านที่ 1 กิจกรรมที่บิดาคาดหวังที่จะลงมือกระทำหรือช่วยกระทำต่อตัวบุตรเกี่ยวกับการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร มี 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-5

ด้านที่ 2 กิจกรรมที่บิดาคาดหวังที่จะลงมือกระทำ หรือช่วยกระทำต่อตัวบุตรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพด้านร่างกาย เมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วย มี 15 ข้อ ได้แก่ ข้อ 6-15, 17, 22-25

ด้านที่ 3 กิจกรรมที่บิดาคาดหวังที่จะลงมือกระทำ หรือช่วยกระทำต่อตัวบุตรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพด้านจิตใจ มี 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 18-21

ด้านที่ 4 กิจกรรมที่บิดาคาดหวังที่จะลงมือกระทำหรือช่วยกระทำต่อตัวบุตรเกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย มี 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 16, 26-30

แบบวัดนี้ มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scales) ซึ่งประเมินน้ำหนักเป็น 3, 2, 1 ตามลำดับ

คะแนนความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมีนิสัย
ระหว่าง 30-90 คะแนน และมีเกณฑ์ในการแบ่งระดับความคาดหวัง โดยรวมดังนี้

คะแนน 30-50 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังน้อยในการมี
ส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

คะแนน 51-70 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังปานกลางในการ
มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

คะแนน 71-90 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังมากในการมี
ส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

เกณฑ์ในการแบ่งระดับความคาดหวังในแต่ละด้าน มีดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร

คะแนน 5.0-8.3 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังน้อยในการมี
ส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้าน
วางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร

คะแนน 8.4-11.6 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังปานกลางใน
การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร
ด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อ
บุตร

คะแนน 11.7-15.0 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังมากในการมี
ส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้าน
วางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร

ด้านที่ 2 ด้านการดูแลทางด้านร่างกาย

คะแนน 15-25 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังน้อยในการมีส่วน
ร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านร่างกาย

คะแนน 26-35 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังปานกลางในการ
มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้าน
ร่างกาย

คะแนน 36-45 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังมากในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านร่างกาย

ด้านที่ 3 ด้านการดูแลทางด้านจิตใจ

คะแนน 4.0-6.6 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังน้อยในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรทางด้านจิตใจ

คะแนน 6.7-9.3 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังปานกลางในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรทางด้านจิตใจ

คะแนน 9.4-12.0 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังมากในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรทางด้านจิตใจ

ด้านที่ 4 ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย

คะแนน 6-9 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังน้อยในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครอง การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย

คะแนน 10-13 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังปานกลางในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครอง การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย

คะแนน 14-18 หมายความว่า บิดามีความคาดหวังมากในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครอง การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย

3. แบบวัดระดับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรคนแรก เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษา ตำรา เอกสาร วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบวัดนี้ ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับ กิจกรรมที่บิดาได้ลงมือกระทำหรือช่วยกระทำต่อตัวบุตรตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 เดือน ในการวางแผน และจัดเตรียมเพื่อบุตร การดูแลทางด้านร่างกายและจิตใจ การปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย ลักษณะของข้อความในแบบวัด และเกณฑ์การให้คะแนน เช่นเดียวกับแบบวัด ข้อ 2 (รายละเอียดในภาคผนวก ค)

4. แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยแปลและเรียบเรียงจากแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Marital Satisfaction Scale) ของโรชและคณะ (Roach, et al., 1981) เนื่องจากเป็นแบบวัดที่สามารถประเมินถึงระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อชีวิตสมรสโดยรวมได้ตรงสภาพที่เป็นจริงในระยะเวลาหนึ่ง ๆ มีผู้ศึกษาคคุณภาพของแบบวัดนี้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาหลายครั้ง จำนวนมากกว่า 300 คน คำานวนได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.97 และทดสอบซ้ำในระยะ 3 สัปดาห์ กับกลุ่มตัวอย่าง 20 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.76 (Frazier, 1976; Thompson, 1978; Roach, et al., 1981) ค่าความตรงตามสภาพการณ์เมื่อใช้คู่กับแบบวัดการปรับตัวในชีวิตสมรส (Marital Adjustment Scale) ได้เท่ากับ 0.78 และเมื่อใช้คู่กับแบบวัดปัญหาครอบครัว (Marriage Problem Checklist) ได้เท่ากับ - 0.73 (Roach, 1977) นอกจากนี้เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับแบบวัดค่านิยมทางสังคม (Marlowe-Crowne Social Desirability) พบว่า แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่วัดโดยใช้แบบวัดนี้เป็นอิสระไม่ขึ้นกับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแวดล้อม

ลักษณะของแบบวัดนี้ประกอบด้วย ข้อความ จำนวน 48 ข้อ เป็นข้อความที่มีลักษณะ ในด้านบวก จำนวน 25 ข้อ ได้แก่ 1, 2, 5, 6, 9, 12, 14, 16, 17, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 32, 33, 35, 37, 39, 42, 45,

47, 48 และข้อความที่มีลักษณะด้านลบ จำนวน 23 ข้อ ได้แก่ 3, 4, 7, 8, 10, 11, 13, 15, 18, 19, 23, 25, 29, 30, 31, 34, 36, 38, 40, 41, 43, 44, 46 (รายละเอียดในภาคผนวก ง)

ข้อความในแบบวัด แสดงถึงความรู้สึก ความคิดเห็นของสามีและภรรยาที่มีต่อกิจวัตรสมรสในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านลักษณะของคู่สมรส ชีวิตสมรส และสัมพันธภาพระหว่างกันและกัน

ลักษณะคำตอบของแบบวัดนี้ เป็นชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับดังนี้
เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับ
ความรู้สึก ความคิดเห็นหรือความเชื่อของผู้ตอบ
ทั้งหมด

เห็นด้วย คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับ
ความรู้สึก ความคิดเห็นหรือความเชื่อของผู้ตอบ
เป็นส่วนใหญ่

ไม่แน่ใจ คือ เมื่อผู้ตอบไม่แน่ใจ หรือลังเลว่าข้อความประโยคนั้นตรงกับ
ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อ
ของผู้ตอบ

ไม่เห็นด้วย คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับ
ความรู้สึก ความคิดเห็นหรือความเชื่อของผู้ตอบ
เป็นส่วนใหญ่

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับ
ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของ
ผู้ตอบเลย

ผู้ตอบแบบวัดนี้ จะต้องเลือกคำตอบในแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบ โดยใส่
เครื่องหมาย (/) ในช่องที่กำหนดให้

การให้คะแนนขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อความดังนี้ คือ

ก. ข้อความลักษณะบวก ข. ข้อความลักษณะลบ

	คะแนน	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่เห็นใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

คะแนนความพึงพอใจในชีวิตสมรสมีนัย ระหว่าง 48-240 คะแนน และมีเกณฑ์ในการแบ่งระดับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ดังนี้

คะแนน 48-112 หมายความว่า บิดามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสน้อย

คะแนน 113-176 หมายความว่า บิดามีความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ปานกลาง

คะแนน 177-240 หมายความว่า บิดามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมาก

การหาความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ

ผู้วิจัยทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยการหาความตรงในเนื้อหา (Content validity) และความเที่ยงของแบบวัด (Reliability) ดังนี้

1. ความตรงในเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้นำแบบวัดทั้งหมดเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละแบบวัด ดังนี้

1.1 แบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรและแบบวัดการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน

1.2 แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยแปลและเรียบเรียงแบบวัด ให้อาจารย์ภาคภาษาต่างประเทศตรวจ-

สอบภาษาและให้จิตแพทย์ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ภายหลังจากพิจารณาและเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบวัด ให้มีความเหมาะสมของภาษา ความชัดเจนในเนื้อหาและการเรียงลำดับข้อความตามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ความเที่ยงของแบบวัด (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้ว ให้บิดาที่มีคุณสมบัติ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 20 คน ทดลองทำและนำค่าคะแนนที่ได้คำนวณหาค่าความเที่ยง โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแต่ละแบบวัด ดังนี้

แบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	เท่ากับ 0.798
แบบวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร	เท่ากับ 0.809
แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส	เท่ากับ 0.966

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากโรงพยาบาลนราธิวาส โดยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยต่อหัวหน้าพยาบาลและหัวหน้าหอผู้ป่วย
2. ศึกษารายงานประวัติการตั้งครรภ์ การคลอดของหญิงหลังคลอดและประวัติสุขภาพแรกเกิดของบุตร เพื่อเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับประชากรที่ศึกษา จากแฟ้มบันทึกประวัติของหญิงหลังคลอดและบันทึกไว้
3. เมื่อบิดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่หน่วยหลังคลอด ภายใน 2 วันหลังคลอด ผู้วิจัยได้มาพบบิดาเพื่อแนะนำตัว อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบวัด โดยให้เซ็นใบยินยอมให้ความร่วมมือในการทำวิจัย (ดูรายละเอียดในภาคผนวก จ)
4. เมื่อบิดา (n=100) ยินดีให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยจัดให้บิดานั่งที่โต๊ะที่จัดไว้เป็นสัดส่วนเฉพาะและสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวและแผนที่บ้าน เบอร์โทรศัพท์

(ถ้ามี) ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการติดต่อกับกลุ่มตัวอย่างในอีก 2 เดือนข้างหน้า

5. ผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบแบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรแล้วจึงให้บิดาตอบแบบวัดด้วยตนเอง โดยไม่จำกัดเวลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการตอบแบบวัดประมาณ 20 นาที และผู้วิจัยได้อยู่ในบริเวณที่กลุ่มตัวอย่างสามารถซักถาม สิ่งที่ไม่เข้าใจได้โดยง่าย

6. เมื่อบิดาตอบแบบวัดเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบิดาในการตอบแบบวัด โดยวิธี นัดให้บิดามารดาพร้อมกับมารดา ช่างนำบุตรมาตรวจสุขภาพ เด็กดีอีก 2 เดือน

7. ในสัปดาห์ที่ 6 ผู้วิจัยส่งไปรษณีย์บัตรไปยังกลุ่มตัวอย่าง เพื่อย้ำให้นำบุตรมาตรวจตามนัด

8. เมื่อครบ 2 เดือนภายหลังคลอดบุตร บิดาที่นำบุตรมาตรวจตามนัดที่คลินิกตรวจสุขภาพเด็กดี ผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบแบบวัดทั้งแบบวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรและแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิดแล้วให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดด้วยตนเองทั้งสองชุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตอบแบบวัดประมาณ 30 นาที

9. ระหว่างที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดผู้วิจัยอยู่ในบริเวณที่บิดาสามารถซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจได้โดยง่าย

10. เมื่อได้ข้อมูลตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล

11. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัดทุกชุด เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวจากกลุ่มตัวอย่าง นำมาแจกแจงความถี่และคำนวณเป็นค่าร้อยละ

2. คำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร คะแนนการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดา

3. ทดสอบความแตกต่าง ค่าเฉลี่ยคะแนนความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร กับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ทั้งรายด้านและโดยรวม โดยใช้สถิติ Paired t-test

4. ทดสอบความแตกต่าง ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสมรสในกลุ่มบิดาที่มีความคาดหวัง และการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่างกันทั้งรายด้านและโดยรวม โดยใช้สถิติ t-test

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัย ครอบคลุมการรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะความคาดหวัง การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ลักษณะความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความแตกต่างของความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีความแตกต่างของความคาดหวังและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 100 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ร้อยละ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76) อายุ 20-30 ปี การนับถือศาสนาใกล้เคียงกันมาก นั่นคือ นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 52 และนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 48 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (ร้อยละ 71) อาชีพรับจ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมา ร้อยละ 24 มีอาชีพ รับราชการ และรัฐวิสาหกิจ รายได้ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 4,000 บาท (ร้อยละ 62) ลักษณะครอบครัวมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 48 และครอบครัวขยายร้อยละ 52 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้บุตรตรงตามเพศที่ต้องการ (ร้อยละ 68) สามในสี่ของกลุ่มตัวอย่างยังไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กก่อน (ร้อยละ 74) กลุ่มตัวอย่างต้องการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง (ร้อยละ 60) และมีการวางแผนการตั้งครรภ์ถึงร้อยละ 57 รายละเอียดดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัว	ร้อยละ
อายุ (ปี)	
น้อยกว่า 20	2
20 - 30	76
31 - 40	21
มากกว่า 40	1
ศาสนา	
พุทธ	52
คริสต์	-
อิสลาม	48
ระดับการศึกษา	
ประถมศึกษา	35
มัธยมศึกษา	36
ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	17
อุดมศึกษา	12
อื่น ๆ	-
อาชีพ	
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	24
ค้าขาย	21
รับจ้าง	34
เกษตรกรรวม	20
อื่น ๆ (ไม่มีอาชีพ)	1

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	ร้อยละ
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	
น้อยกว่า/เท่ากับ 2,000 บาท	35
2,001 - 4,000 บาท	27
4,001 - 6,000 บาท	15
มากกว่า 6,000 บาท	23
ลักษณะครอบครัว	
ครอบครัวเดี่ยว	48
ครอบครัวขยาย	52
บุตรตามความต้องการ	
ไม่ตรงตามความต้องการ	32
ตรงตามความต้องการ	68
ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน	
ไม่เคยมีประสบการณ์	74
เคยมีประสบการณ์	26
ผู้ที่จะเลี้ยงดูบุตรเมื่อกลับบ้าน	
เลี้ยงด้วยตนเอง	60
ญาติผู้ใหญ่	15
สถานรับเลี้ยงเด็ก (เฉพาะกลางวัน)	2
อื่น ๆ (เลี้ยงด้วยตนเองและญาติผู้ใหญ่)	23
การวางแผนการตั้งครรภ์	
ไม่มี	43
มี	57

2. ลักษณะความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

2.1 ลักษณะความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวม

ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์โดยการหาช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความถี่ พบว่า ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยของความคาดหวังเท่ากับ 72.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.65 ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 3 และบิดาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54) คาดหวังในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรในระดับมาก ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 4

2.2 ลักษณะความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร จำแนกตามรายด้าน

ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร จำแนกตามรายด้าน วิเคราะห์โดยการหาช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดแสดงในตาราง 3 และเมื่อหาค่าความถี่ พบว่า ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตรายให้ความถี่มากที่สุด (ร้อยละ 89) รองลงมาคือ ด้านการดูแลทางด้านจิตใจ และด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร ส่วนในด้านการดูแลทางด้านร่างกาย มีจำนวนความถี่มากที่สุด อยู่ในระดับความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรปานกลาง (ร้อยละ 52) ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 4

ตาราง 3 ช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความ
คาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวมและ
จำแนกตามรายด้าน

ความคาดหวังของบิดาในการมี ส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	ช่วงคะแนน	\bar{X}	SD
ความคาดหวังของบิดาในภาพรวม	45-90	72.67	8.65
ความคาดหวังของบิดาในแต่ละด้าน			
ด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร	7-15	12.14	2.04
ด้านการดูแลทางด้านร่างกาย	20-45	34.64	5.29
ด้านการดูแลทางด้านจิตใจ	5-12	10.00	1.82
ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร	10-18	15.89	1.85
การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย			

ตาราง 4 เปรียบเทียบความถี่เป็นร้อยละของระดับคะแนนความคาดหวังของบิดาใน
การมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรในภาพรวมและจำแนกตามรายด้าน

ความคาดหวังของบิดา ในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตร	ความถี่ (ร้อยละ) ของระดับคะแนนความคาดหวัง		
	น้อย	ปานกลาง	มาก
ในภาพรวม	1	45	54
แต่ละด้าน			
ด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร	4	35	61
ด้านการดูแลทางด้านร่างกาย	4	52	44
ด้านการดูแลทางด้านจิตใจ	6	30	64
ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร	0	11	89
การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย			

3. ลักษณะการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 2 เดือน
หลังบุตรเกิด

3.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 2
เดือน หลังบุตรเกิดในภาพรวม

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 2 เดือน
หลังบุตรเกิดในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์ โดยการหาช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ย ค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน และความถี่ พบว่า ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมเท่ากับ
71.39 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.04 ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 5
และบิดาส່วนใหญ่ (ร้อยละ 57) มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรในระดับมาก ดังแสดงราย
ละเอียดในตาราง 6

3.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิดจำแนกตามรายด้าน

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิดจำแนกตามรายด้าน วิเคราะห์โดยการหาช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความถี่ รายละเอียดแสดงในตาราง 5 และเมื่อหาความถี่พบว่า การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ด้านปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย ให้ความสำคัญมากที่สุด (ร้อยละ 75) รองลงมาคือ ด้านการดูแลทางด้านจิตใจ และด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร ส่วนในด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย มีจำนวนความถี่มากที่สุด อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรปานกลาง (ร้อยละ 51) ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 6

ตาราง 5 ช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ในภาพรวมและจำแนกตามรายด้าน

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร	ช่วงคะแนน	\bar{X}	SD
การมีส่วนร่วมของบิดาในภาพรวม	45-88	71.39	9.04
การมีส่วนร่วมของบิดาในแต่ละด้าน			
ด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร	7-15	11.84	1.93
ด้านการดูแลทางด้านร่างกาย	21-45	34.48	5.14
ด้านการดูแลทางด้านจิตใจ	6-12	10.14	1.61
ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร	8-18	14.93	2.47
การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย			

ตาราง 6 เปรียบเทียบความถี่เป็นร้อยละของระดับคะแนนการมีส่วนร่วมของบิดาใน
การเลี้ยงดูบุตรในภาพรวมและจำแนกตามรายด้าน

การมีส่วนร่วมของบิดา ในการเลี้ยงดูบุตร	.ความถี่ (ร้อยละ) ของระดับคะแนนการมีส่วนร่วม		
	น้อย	ปานกลาง	มาก
ในภาพรวม	1	42	57
แต่ละด้าน			
ด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร	5	34	61
ด้านการดูแลทางด้านร่างกาย	4	51	45
ด้านการดูแลทางด้านจิตใจ	1	31	68
ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร	3	22	75
การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย			

4. ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือน
หลังบุตรเกิด

ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือน
หลังบุตรเกิด เมื่อวิเคราะห์โดยการหาช่วงคะแนน ความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยง-
เบนมาตรฐาน พบว่า ช่วงคะแนน 154-227 คะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจเท่ากับ
182.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14.74 และบิดาร้อยละ 64 มีความพึง
พอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด

5. ความแตกต่างของความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร
ของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด

5.1 ความแตกต่างของความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมในการ
เลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิดในภาพรวม

จากการใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของ
ความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยของ
คะแนนความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรกับการมีส่วนร่วม
ของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวม ไม่มีความแตกต่างกัน ($p > .01$) รายละเอียด
แสดงในตาราง 7

5.2 ความแตกต่างของความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมในการ
เลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิดจำแนกตามรายด้าน

จากการใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของ
ความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรจำแนกตามรายด้าน พบว่า ค่า
เฉลี่ยของคะแนนความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรกับการมี
ส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร และการป้องกันไม่
ให้บุตรได้รับอันตราย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วน
ในด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร การดูแลบุตรทางด้านร่างกาย การดูแล
บุตรทางด้านจิตใจพบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับการมีส่วนร่วม
ในการเลี้ยงดูบุตร รายละเอียดแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย ของคะแนนความคาดหวังของบิดาใน การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร กับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดู บุตรทั้งรายด้านและในภาพรวม

กิจกรรมการ เลี้ยงดูบุตร	คะแนนความ คาดหวังของบิดา		คะแนนการมี ส่วนร่วมของบิดา		t. Value
	_____		_____		
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
ด้านการวางแผน และจัดเตรียมเพื่อบุตร	12.14	2.04	11.84	1.93	1.21
ด้านการดูแลทางร่างกาย	34.64	5.29	34.48	5.14	.23
ด้านการดูแลทางจิตใจ	10.00	1.82	10.14	1.61	.70
ด้านการปกป้องคุ้มครอง บุตร การป้องกันไม่ให้บุตร ได้รับอันตราย	15.89	1.85	14.93	2.47	3.36*
โดยรวม	72.67	8.65	71.39	9.04	.256

หมายเหตุ * $p < .01$

6. เปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสในบิดาที่มีความแตกต่างของ ความคาดหวัง และการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

6.1 เปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสในบิดาที่มีความแตกต่างของ ความคาดหวัง และการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวม

ผลการทดสอบโดยใช้สถิติ t-test พบว่า ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวัง (กลุ่มที่ 1, n=45) กับบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่คาดหวัง (กลุ่มที่ 2, n=55) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รายละเอียดดังแสดงในตาราง 8

6.2 เปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสในบิดาที่มีความแตกต่างของความคาดหวังและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร จำแนกตามรายด้าน

ผลการทดสอบโดยใช้สถิติ t-test พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนน ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของกลุ่มที่ 1 (n=45) และกลุ่มที่ 2 (n=55) ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร การดูแลบุตรทางด้านจิตใจในบิดาที่มีความแตกต่างของความคาดหวัง และการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร พบว่า ไม่มีความแตกต่างของความพึงพอใจในชีวิตสมรสรายละเอียดดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสมรส
ของบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวัง กับบิดาที่มีส่วน
ร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่คาดหวัง ทั้งรายด้านและในภาพรวม

การมีส่วนร่วม ในการเลี้ยงดูบุตร	คะแนน ความพึงพอใจ ในชีวิตสมรสของ บิดาที่มีส่วนร่วมในการ เลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่ คาดหวัง (กลุ่มที่ 1, n=45)		คะแนน ความพึงพอใจ ในชีวิตสมรสของบิดาที่ มีส่วนร่วมในการเลี้ยง ดูบุตรน้อยกว่าที่คาด หวัง (กลุ่มที่ 2, n=55)		t-Value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
ด้านการวางแผน และจัดเตรียมเพื่อบุตร	180.84	14.91	184.16	14.52	1.13
ด้านการดูแลทางร่างกาย	178.94	12.54	186.29	16.08	2.53*
ด้านการดูแลทางจิตใจ	180.42	13.98	185.66	15.50	1.71
ด้านการปกป้องคุ้มครอง บุตร การป้องกันไม่ให้ บุตรได้รับอันตราย	179.38	11.56	185.20	16.71	2.04*
โดยรวม	177.97	11.41	181.14	16.18	2.95**

หมายเหตุ *p < .05

**p < .01

การอภิปรายผล

1. ลักษณะความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร จากการศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54 มีความคาดหวังมากในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร สอดคล้องกับการศึกษาของ แฮงส์ลีเบิน (Hangsleben, 1983) ซึ่งได้สัมภาษณ์ บิดาที่มีบุตรคนแรก อายุ 5 สัปดาห์หลังเกิดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า บิดามีความสำคัญในการเลี้ยงดูบุตรใกล้เคียงกันกับมารดา และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของอิรันท์ (2529) ที่ได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของบิดาที่มีบุตรอายุไม่เกิน 12 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในสังคมปัจจุบันบิดาควรจะมีส่วนช่วยมารดาในการเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้น ไม่ใช่ปล่อยให้ เป็นภาระของมารดาเพียงผู้เดียว เพราะทั้งสองฝ่ายได้ช่วยกันหารายได้เลี้ยงครอบครัว จึงควรเกื้อหนุนกันด้วยการช่วยกันทำงานบ้านและรับผิดชอบเลี้ยงดูบุตรร่วมกันด้วย นอกจากนี้ยังจากการสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัว พบว่า บิดา มารดาส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีรายได้ค่อนข้างต่ำ จึงต้องช่วยกันหารายได้เลี้ยงครอบครัว และบิดาส่วนใหญ่ต้องการมีบุตรและอยากเลี้ยงบุตรด้วยตนเอง จากสภาพสังคมและค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนไปนี้ มีผลทำให้บิดามีความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น

เมื่อแยกพิจารณาข้อมูลรายละเอียดของความคาดหวังในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรของบิดา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากในด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย รองลงมาคือ ด้านการดูแลทางจิตใจ ด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร ส่วนด้านการดูแลทางร่างกาย กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฮูมิค และบูเก็น (Humenick & Bugen, 1987) ที่พบว่า บิดาที่มีบุตรคนแรก คาดหวังที่จะดูแลบุตรทางด้านจิตใจมากกว่าการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย และจากการศึกษาของแฮงส์ลีเบิน (Hangsleben, 1983) ซึ่งพบว่า บิดาที่มีบุตรคนแรกคาดหวังน้อยที่สุดในการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดูแลบุตรทางด้านจิตใจ และการ

ปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตรายเป็นเงาที่แสดงถึงบทบาทของเพศชายไม่ต้องอาศัยทักษะความชำนาญเป็นพิเศษ และไม่ยากเกินความสามารถของบิดา ทำให้บิดามีความคาดหวังสูงกว่า ดังเช่น แนวคิดของพอร์เตอร์ (Porter, 1977) ที่ว่า บุคคลจะคาดหวังว่า พฤติกรรมที่จะต้องทำนั้นยากเกินกำลังความสามารถของตนเองหรือไม่ก่อนที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ถ้าเขาคิดว่ามีความสามารถ เขาจะคาดหวังในการที่จะทำพฤติกรรมนั้น

2. เปรียบเทียบความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด

การมีส่วนร่วมของบิดาในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 57 มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมาก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของวิลาวังย์ (2531) ที่ศึกษาในบิดาที่มีบุตรคนแรกอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา มีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรค่อนข้างมาก และจากการสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น อยู่ในชุมชนเมือง ว่างงาน รายได้ค่อนข้างต่ำ ต้องช่วยกันหารายได้เลี้ยงครอบครัว และต้องการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองด้วย ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและค่านิยมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้บิดามีความกระตือรือร้นมากขึ้นในการแบ่งเบาภาระของภรรยา และมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้น

เมื่อแยกพิจารณาข้อมูลรายละเอียดของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย รองลงมาคือ ด้านการดูแลทางจิตใจ ด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร ส่วนด้านการดูแลทางร่างกาย กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมน้อยที่สุด การที่บิดามีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรในด้านการปกป้องคุ้มครองบุตรมากที่สุด เนื่องจากลักษณะของสังคม วัฒนธรรมและค่านิยมรวมทั้งลักษณะของความเชื่อเพศชายของบิดาที่เป็นเพศแข็งแรง อดทนมีพลังมาก เมื่อมีครอบครัวผู้ชายจะเป็นใหญ่ในครอบครัว เป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่ในการคอยดูแลปกป้องคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกของครอบครัว ไม่ว่าจะป็นเด็กหรือผู้ใหญ่

ดังนั้นเมื่อมีบุตร บิดาจึงคอยให้ความคุ้มครองบุตรไม่ให้เกิดอันตราย โดยเฉพาะบุตรที่ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย ซึ่งตรงกับบทบาทของบิดา ตามความคาดหวังของสังคมที่ว่า บิดาเป็นผู้หาเงินมาจุนเจือครอบครัว เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ ให้แก่ครอบครัว (Fishbein, 1984; Murphy, 1979) ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาของแลมบี (Lamb, 1976) ที่พบว่าเด็กจะวิ่งไปหาบิดาทุกครั้งที่ภัยมาถึงตัว ซึ่งแสดงว่า บิดามีลักษณะของผู้ที่ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือได้ เมื่อมีภัยอันตรายมาถึง

ส่วนอีกด้านหนึ่งที่บิดาให้ความสำคัญ คือ ด้านจิตใจ ทั้งนี้เนื่องจากจากสังคมคาดหวังว่า มารดาจะเป็นผู้รับผิดชอบในการให้อาหารและดูแลความสะอาดร่างกายของบุตร เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ส่วนบิดาเป็นสื่อกลางระหว่างครอบครัวกับสังคมเน้นในด้านการกระตุ้น และส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการของบุตร แสดงออกโดยการให้ความรัก ความอบอุ่น การหยอกล้อและเล่นกับบุตร ดังนั้น บิดาจึงมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรด้านจิตใจมากกว่าด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร กับด้านการดูแลทางร่างกาย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ เรดิโน และดิคเคอร์ไชด์ (Redina & Dickerscheid, 1976) และวิลาว์ธีย์ (2531) ซึ่งรายงานว่าบิดาที่มีบุตรคนแรกมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะการเล่นกับบุตรในวัยทารก มากกว่าให้การดูแลทางด้านร่างกายบุตร (Redina & Dickerscheid, 1976) และบิดาที่มีบุตรคนแรกมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรทางด้านจิตใจมากกว่าด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตรกับด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย (วิลาว์ธีย์, 2531)

เมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด พบว่า คะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยของความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรเล็กน้อย เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่าไม่มีความแตกต่างทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะกลุ่มตัวอย่าง มีความสนใจ เอาใจใส่ภรรยา

และบุตร มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง ซึ่งแสดงว่าคู่สมรสมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันดี มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสามารถเปิดเผยความรู้สึกได้อย่างเสรี สามารถ สื่อความคาดหวังในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรของกันและกัน และมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรตามความคาดหวัง ทำให้ความคาดหวังและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรไม่แตกต่างกัน

ส่วนในแต่ละด้าน พบว่า บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย แตกต่างไปจากที่คาดหวัง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ค่านิยมทางสังคมถือว่า กิจกรรมด้านนี้เป็นงานของผู้ชาย เนื่องจากส่วนหนึ่งต้องให้ร่างกาย ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย เพื่อป้องกันอันตรายต่อบุตร ผู้ชายจึงมักกดดันในงานเหล่านี้ (สุเมธชาติ, 2528) ทำให้บุคคลมีความคาดหวังสูงในพฤติกรรมที่ตนเองถนัดแต่เนื่องจากบิดาในกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 99 ทำงานนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการช่วยเหลือดูแลบุตรอย่างเต็มที่ ทำให้ความคาดหวังกับการมีส่วนร่วมจริงแตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการศึกษาลอื่น ๆ (Humenick & Bugen, 1987; อีรันทน์, 2529; วิชัย, 2535)

3. ความพึงพอใจในชีวิตสมรสในบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด

จากการศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะ 2 เดือนหลังบุตรเกิด พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64 มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมาก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นบิดาที่มีบุตรคนแรก และเป็นบุตรที่ต้องการ มาเยี่ยมภรรยาและบุตรหลังคลอดทุกคน มีความคาดหวัง และส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ค่อนข้างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บิดากลุ่มตัวอย่างนี้มีความสนใจในการดูแลเอาใจใส่ภรรยาและบุตรเป็นอย่างดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาวะการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบิดามารดาและบุตรของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

4. เปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสในบิดาที่มีความแตกต่างของความคาดหวังและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

บิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวังไว้ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างจากบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฮอร์คิน และจอห์นสัน (Hawkins & Johnson, 1969) ที่พบว่า ความคาดหวังของตนเองในการมีส่วนร่วมในบทบาทครอบครัว และการปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องกัน มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส นอกจากนี้การศึกษาของรัสเซลล์และเรดิน (Russell & Radin, 1983, cited in Hawkins & Belsky, 1989) พบว่า บิดาที่มีบุตรคนแรกมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวังไว้ ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง และอาจเห็นเพราะว่า การที่บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวังไว้ เป็นการเพิ่มภาระงาน ต้องถูกจำกัดอิสระเสรี อาจเกิดความเบื่อหน่าย เครียดกับบทบาทใหม่นี้ ไม่ได้รับการเตรียมตัวมาก่อน อีกทั้งการทำกิจกรรมร่วมกันของคู่สมรสอาจลดลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้บิดามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างไปจากเดิม

ส่วนในแต่ละด้านพบว่า กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการดูแลทางด้านร่างกาย เมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วยมากกว่าที่คาดหวังไว้ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างจาก กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาของ เบลสกีและคณะ (Belsky, et al., 1983) ที่พบว่าบิดาซึ่งมีบุตรคนแรกในช่วงอายุ 3-9 เดือน หลังคลอด มีส่วนร่วมในการดูแลบุตรทางด้านร่างกายเพิ่มขึ้น เช่น การเปลี่ยนผ้าอ้อม อาบน้ำให้บุตร เป็นต้น มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการดูแลทางด้านร่างกาย เช่น อาบน้ำ ตัดเล็บ ดูแลเมื่อลูกสำรอกหรืออาเจียน มีให้ เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่ละเอียดอ่อนต้องให้ทักษะความชำนาญเป็นพิเศษกว่าด้านอื่น ๆ (อรุวรรณ, 2531) เมื่อบิดาต้องมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในด้านนี้มากขึ้น และมากกว่าที่คาดหวัง ทำให้บิดาเกิดความขัดแย้ง คับข้องใจ อึดอัดใจในการแสดงบทบาทนี้ ทำให้มีผลกระทบต่อการสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสได้

นอกจากนี้ ในด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตราย จากการวิจัยพบว่า กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ด้านนี้มากกว่าที่

คาดหวังไว้ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างจากกลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมน้อยกว่าที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมในด้านนี้ เช่น การเลือกซื้อของเล่นที่ไม่เป็นอันตรายให้ลูก การช่วยจัดโต๊ะและอองในบ้านหรือสิ่งสกปรกอื่น ๆ เพื่อไม่ให้ลูกติดเชื้อโรค เป็นต้น ยังคงเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงบทบาทของเพศหญิงอย่างชัดเจนและถึงแม้ว่าบิดาจะคาดหวังไว้ค่อนข้างมากเช่นกัน แต่การกระทำจริงมีมากกว่า ทำให้ความคาดหวังกับการปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องกัน บิดาย่อมเกิดความขัดแย้งในการแสดงบทบาท ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเปลี่ยนแปลงได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร และด้านจิตใจมากกว่าที่คาดหวังไว้ ความพึงพอใจในชีวิตสมรสไม่แตกต่างจากกลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมน้อยกว่าที่คาดหวัง ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากิจกรรมในด้านนี้ เช่น การหารายได้เพิ่มขึ้น การจัดเตรียมค่าใช้จ่าย การแสดงความรักลูก ขี้มกอด หอมแก้ม หยอกล้อและพูดคุย เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่บิดาต้องการทำ ทำให้ไม่เกิดความรู้สึกขัดแย้งในบทบาท ส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสไม่เปลี่ยนแปลง

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตรสมรสในบิดาที่มีบุตรคนแรก กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นบิดาที่มีบุตรคนแรก มาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่หน่วยหลังคลอดของโรงพยาบาลนราธิวาส อําเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 100 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา แบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร แบบวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตรสมรส ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่หน่วยหลังคลอด ภายใน 2 วันหลังคลอด โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดาประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยนัดให้กลุ่มตัวอย่างนำบุตรมาตรวจสุขภาพเด็กที่อีก 2 เดือนเพื่อจะได้ให้ตอบแบบวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตรสมรส

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหา ค่าร้อยละของ ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ แบบวัดแต่ละชุด หาค่าเฉลี่ยคะแนนความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร กับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรทั้งรายด้านและโดยรวม โดยใช้สถิติ Paired t-test เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในชีวิตรสมรสในภักุมบิดาที่มีความ

คาดหวังและมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่างกัน ในแต่ละด้านและโดยรวมด้วยสถิติ t-test

ผลการวิจัย

1. บิดาส่วนใหญ่มีความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรโดยรวมค่อนข้างมาก สำหรับในแต่ละด้าน พบว่า บิดามีความคาดหวังในด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตรายมากกว่าด้านอื่น ๆ
2. บิดาส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรโดยรวมค่อนข้างมาก สำหรับในแต่ละด้าน พบว่า บิดามีส่วนร่วมในด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร และการป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตรายมากกว่าด้านอื่น ๆ
3. บิดาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมาก
4. การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในภาพรวมไม่แตกต่างไปจากที่คาดหวัง สำหรับในแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาด้านปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตรายแตกต่างไปจากที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
5. กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่คาดหวังไว้ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรส แตกต่างจากกลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สำหรับในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรด้านการดูแลสุขภาพด้านร่างกายเมื่อบุตรปกติและเจ็บป่วย ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรได้รับอันตรายมากกว่าที่คาดหวังไว้ มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแตกต่างจากกลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมน้อยกว่าที่คาดหวัง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจุบันบิดามีความคาดหวังสูงและมีส่วนร่วมค่อนข้างมากในการเลี้ยงดูบุตร และบิดาที่มีความคาดหวังและส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันอาจจะมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสามารถนำมาใช้ในด้านปฏิบัติการพยาบาล ได้ดังนี้

1. แผนกฝากครรภ์

1.1 ควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มความรู้แก่พยาบาลประจำแผนก

เกี่ยวกับเรื่องความสำคัญของบิดา ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร บทบาทของบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส ทั้งนี้เพื่อให้พยาบาลประจำแผนกมีความรู้และนำความรู้มาให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการให้ความแนวทางการพยาบาลแก่ครอบครัวที่มีบุตรคนแรก

1.2 ควรจัดตั้งหน่วยรับปรึกษา และให้คำแนะนำแก่สามีและภรรยา

เกี่ยวกับการเตรียมตัวในการเป็นบิดาและมารดา บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา มารดา นอกจากนี้ควรให้โอกาสบิดา มารดาได้พูดคุยและบอกถึงความต้องการในเรื่องต่าง ๆ ของแต่ละฝ่ายซึ่งกันและกัน เช่น ความคาดหวังที่มีต่อบุตรที่จะเกิดมา การจัดเตรียมเรื่องต่าง ๆ สำหรับบุตร ความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของกันและกัน ตลอดจนปัญหาทางด้านเพศสัมพันธ์และอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้คู่สมรสเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน มีจุดมุ่งหมายร่วมกันและสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้คู่สมรสมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2. แผนกหลังคลอด

2.1 ควรจัดบริการให้ทั้งบิดาและมารดามีความรู้ ความเข้าใจที่

ตรงกันถึงวิธีปฏิบัติข้อควรระวังในการปฏิบัติต่อการเลี้ยงดูบุตร รับรู้บทบาทของกันและกันและสามารถวางแผนเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ของบิดาและมารดาได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งการให้ความรู้และคำแนะนำเหล่านี้สามารถให้ได้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

2.2 พยาบาลที่ช่วยในการดูแลมารดาหลังคลอด ควรประเมิน ความคาดหวังและการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรของบิดา มารดาที่บ้าน เพื่อให้มีความ เข้าใจในบทบาทของกันและกัน เพราะอาจส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้ จะ ได้เกิดผลดีแก่ทั้งครอบครัว

ด้านการจัดการเรียนการสอน

ควรสอนให้นักศึกษาได้ เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความคาดหวัง ของบิดาในการมีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมเป้าหมายของ การพยาบาลในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง อันจะทำให้เกิดความสุข และความผูกพันในครอบครัวที่แน่นแฟ้นอย่างแท้จริงต่อไป

ด้านการวิจัย

ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. ควรทดสอบซ้ำในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่นั้น มีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งในด้านอายุ ภูมิฐานะ ฐานะเศรษฐกิจ การรับบริการสุขภาพ จำนวนบุตร เป็นต้น เพื่อศึกษาความแตกต่างของตัวแปรทั้งหมดที่ได้ศึกษาแล้ว

2. ควรทดสอบว่า กลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าที่ คาดหวังมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่ากลุ่มบิดาที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร มากกว่าที่คาดหวังหรือไม่

3. ควรศึกษาความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการ เลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรสทั้งจากบิดาและมารดาว่ามีความแตกต่าง กันหรือไม่

4. ควรศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดา มารดา ในช่วงเวลาที่ยาวขึ้น เช่น ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ จนกระทั่งถึง 6 เดือนหรือ 1 ปี หลังคลอด เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนของความพึงพอใจใน ชีวิตสมรส

บรรณานุกรม

จันทรรัตน์ เจริญสันติ. (2531). สัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารก. พยาบาลสาร,
15(4), 11-17.

จันทรรัตน์ เจริญสันติ. (2533a). ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อบทบาททางเพศ
ความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับการปรับตัวของบิดามารดาที่มีบุตรคนแรก.
วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาล). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.

จันทรรัตน์ เจริญสันติ. (2533b). ความพึงพอใจในชีวิตสมรส. พยาบาลสาร,
17(3), 11-16.

เฉลิมศรี โปฬีชาติ. (2532). ผลของการให้คำแนะนำแก่มิดาต่อบทบาทของบิดา
ในการช่วยเหลือมารดาในระยะหลังคลอด. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาล-
ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ถิรพันธ์ อนวัช. (2529). พ่อแม่ลูกปลุกสร้างรัก. กรุงเทพฯ : มิตรเจริญ
การพิมพ์.

ทวีร์สมิ์ ธนาคมและคณะ. (2524). ครอบครัวสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : วิบูลย์
การพิมพ์.

ทัศนีย์ บุญทอง. (2525). ทฤษฎีบทบาท : แนวความคิดและการนำไปใช้ใน
วิชาชีพพยาบาล. วารสารพยาบาล, 31(4), 93-102.

- นิรมล ศรีธานี. (2531). ผลของการให้คำแนะนำแก่บิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและสัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารกภายหลังคลอด. วิทยานิพนธ์
หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาล). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นุศรา บุญกนก. (2531). บทบาทของบิดาในการส่งเสริมมารดาในการเลี้ยงดูทารก. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาการระบาด).
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภาส ศิลปรัศมี. (2529). บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (ศปต). ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของสภาตำบลในทัศนะของกรรมการสภาตำบล.
กองวิจัยและประเมินผล กรรมการพัฒนาชุมชน.
- นิรมล ศรีธานี. (2523). การปรับตัวในชีวิตสมรส. วารสารประชากรศึกษา,
5, 21-30.
- รุจา ภูโพลย์. (2534). การพยาบาลครอบครัว แนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้.
สาขาพยาบาลครอบครัว. ภาควิชาการพยาบาลแม่และเด็ก
คณะพยาบาลศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รุจิระ สุภรณ์โพลย์. (2531). ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก. คณะครุศาสตร์.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำยอง รัตมีมาลา. (2528). คู่มือพยาบาลเวชปฏิบัติทารกแรกเกิด.
กรุงเทพฯ : มิตรเจริญการพิมพ์.

- วันเพ็ญ วาลิกะสิน. (2526). ปัญหาพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์กับงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันเพ็ญ กุลนริศ. (2530). ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการตั้งครรภ์ ภาวลักษณ์ สัมพันธภาพของคู่สมรสกับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาของหญิงวัยรุ่นในระยะตั้งครรภ์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาล). ภัคดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิชัย ไชยดิษฐ์ยงค์. (2535). ความคาดหวังของภรรยาที่มีต่อการปฏิบัติงานบ้านของสามี ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (คหกรรมศาสตร์ศึกษา). ภัคดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์. (2531). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตรกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาล). ภัคดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ, จำรัส ดั่งสุวรรณ และจิตติพงษ์ ธรรมานุสรณ์. (2522). จิตวิทยาสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : ชัยศิริการพิมพ์.
- สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2524). ครอบครัวสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยกิจการพิมพ์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2532). บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และคาดหวังของคณะกรรมการพัฒนาประจำหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ในจังหวัดปัตตานี.

วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาชุมชน).

บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุนชาติ เจริญครบุรี. (2528). ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจ
สัมพันธ์กับความคาดหวังของภรรยาต่อบทบาทของสามีในครอบครัวเด็ก
นักเรียนชั้นประถมปีที่ 1-6 ในเขตกรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำเนียง แซ่มสะอาด. (2528). บทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูการตามการรับรู้
ของตนเอง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาลศึกษา).
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรารธรรม เกตุแก้ว. (2531). ผลการสอนบิดาและมารดาต่อการมีส่วนร่วมของ
บิดาในการดูแลทารกแรกเกิดตามการรายงานของบิดาและมารดา.
วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาลศึกษา).
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Anderson, S.A, Russell, C.S. & Schumm, W.R. (1983). Perceived
marital quality and family life cycle categories : A
further analysis. Journal of Marriage and the
Family, 45, 431-440.

Bahr, S.J., Chappell, C.B. & Leigh, G.K. (1983). Age at
marriage, role enactment, role consensus, and marital
satisfaction. Journal of Marriage and the Family,
45, 795-803.

- Belsky, J. & Spanier, G.B & Rovine, M. (1983). Stability and change in marriage across the transition to parenthood. Journal of Marriage and the Family, 45(3), 567-577.
- Belsky, J. & Lang, M.E. & Rovine, M. (1985). Stability and change in marriage across the transition to parenthood : A second study. Journal of Marriage and the Family, 47(4), 855-865.
- Burr, W.R. (1970). Satisfaction with various aspects of marriage over the life cycle : A random middle class sample. Journal of Marriage and the Family, 35, 29-30.
- Carl, R.R. (1969). Freedom to learn. Columbus : Charles E. Merrill Publishing Co.
- Chadwick, B.A, Albrecht, S.L. & Kunz, P.R. (1976). Marital and family role satisfaction. Journal of Marriage and the Family, 38, 431-446.
- Cox, F. (1981). Human intimacy : Marriage the family and its meaning. 2nd ed (p. 154) St. Paul : West Publishing Co.

- Deborah, V. (1982). Adaptation to pregnancy : Some implications for individual and family mental health. Children Today, 11, 17-20.
- Duvall, E.M. (1971). Family Development. 4th ed. (p. 64) Philadelphia : J.B. Lippincott.
- Fein, R.A. (1976). The first weeks of fathering : The importance of choices and supports for new parents. Birth Family Journal, 3, 53-58.
- Fischman, S.H, Rankin, E.A., Socken, K.L. & Lenz, E.R. (1986). Change in sexual relationship in postpartum couples. Journal Obstetric Gyneacological Neonatal Nursing, 15(1), 58-63.
- Fishbein, E.G. (1984). Expectant father's stress-due to the mother's expectations? Journal Obstetric Gyneacological Neonatal Nursing, 13, 325-328.
- Glenn, N.D. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980s : A critical review. Journal of Marriage and the Family, 52, 818-831.
- Grossman, F.K, Eichler, L.S., Winickoff, S.A. (1980). Pregnancy, birth, and parenthood : Adaptation of

mothers, fathers, and infant. (p. 178, p. 140-143)

California : Jossey Bass Publishers.

Hangsleben, R.L. (1983). Transition to fatherhood. An exploratory study. Journal of Obstetric Gynaecological and Neonatal Nursing, 12, 265-270.

Harriman, L.C. (1986). Marital adjustment as related to personal and marital changes accompanying parenthood. Family Relations, 35, 233-239.

Hawkins, A.J. & Belsky, J. (1989). The role of father involvement in personality change in men across the transition to parenthood. Family Relations, 38, 378-384.

Hawkins, J.L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. Journal of Marriage and the Family, 30, 647-650.

Hawkins, J.L. & Johnson, K. (1969). Perception of behavioral conformity, imputation of consensus, and marital satisfaction. Journal of Marriage and the Family, 31, 507-511.

- Henderson, A.D. & Brouse, A.J. (1991). The Experiences of new fathers during the first three weeks of life. Journal of Advanced Nursing, 16(13), 293-298.
- Hicks, M.W. & Platt, M. (1970). Marital happiness and stability : A review of the research in the sixties. Journal of Marriage and the Family, 32, 553-573.
- Hobbs & Cole, S.P. (1976). Transition to parenthood : A decade replication. Journal of Marriage and the Family, 38, 723.
- Humenick, S.S. & Bugen L.A. (1987). Parenting roles : Expectation versus reality. Maternal-Child Nursing Journal, 12, 36-39.
- La Rossa, R. (1988). Fatherhood and social change. Family Relations, 37, 451-457.
- Lamb, M.E. (1976). The role of the father in child development. New York : John Wiley & Sons.
- Lamb, M. (1987). You've come a long way, Daddy, but not far enough. Parents, 77-80.

Lee, G.R. (1977). Age at marriage and marital satisfaction :
A multivariate analysis with implications for marital
stability. Journal of Marriage and the Family, 39,
493-504.

Locke, H.J. & Wallace, K.M. (1959). Short marital adjustment
and predication tests : Their reliability. Journal
of Consulting and Clinical Psychology, 39, (3).

Lynn, P.B. (1974). The Father : His Roles in child
development. (p. 111-112) Monteny California :
Broots/Cole Publishing Co. 79-109.

MacDermid, S.M, Huston, T.L. & McHale, S.M. (1990). Changes
in marriage associated with the transition to
parenthood : Individual differences as a function
of sex-role attitudes and changes in the division of
household labour. Journal of Marriage and the
Family, 52, 475-486.

Miller, B.G. (1976). A multivariate developmental model of
marital satisfaction. Journal of Marriage and the
Family, 38, 643-657.

- Moore, D. (1983). Prepared childbirth and marital satisfaction during the antepartum and postpartum periods. Nursing Research, 32, 73-79.
- Murphy, C.M. (1979). Assesment of fathering behaviors. In High risk parenting : Nursing assesment and strategies for the family at risk. 36-39. edited by S.H. Johnson. Philadelphia : J.B. Lippincott Co.
- Obrzut, A.J. (1976). Expectant fathers' perception of fathering. American Journal of Nursing, 76(9), 1440-1442.
- Pederson, F.A. & Robson, K.S. (1969). Father participation in infancy. American Journal of Orthopsychiatry, 39, 466-472.
- Porter, A.L. (1977). Patient needs on admission. American Journal of nursing, 77, 112-113.
- Redina, I. & Dickerscheid, J.D. (1976). Father involvement with first-born infants. The Family Coordinator, 25(4), 373-378.

- Rhyme, D. (1981). Bases of marital satisfaction among men and women. Journal of Marriage and the Family, 43, 941-946.
- Roach, A.J. & Frazier, L.P. Bowden, S.R. (1981). The marital satisfaction scale : Development of a measure for intervention research. Journal of Marriage and the Family, 43, 537-545.
- Russell, C.S. (1974). Transition of parenthood : Problem and gratifications. Journal of Marriage and the Family, 36, 294-301.
- Shcumm, W.R. et. al. (1986). Self-disclosure and marital satisfaction revisited. Family Relations, 35, 241-247.
- Smith, H. (1973). The thai family : Nuclear or extended. Journal of Marriage and the Family, 34, 136-146.
- Spanier, G. (1976). Measuring dyadic adjustment : New scales for assesing the quality of marriage and similar dyads. Journal of Marriage and the Family, 38, 15-38.

- Stinnett, N. & Walters, J. (1984). Relationship in marriage and the family. New York : MacMillan Publishing.
- Tomlinson, R.S. (1987). Spousal differences in marital satisfaction during transition to parenthood. Nursing Research, 36(4), 239-243.
- Tomlinson, R.S. (1987). Father involvement with first born infants : Interpersonal and situational factors. Pediatric Nursing, 13(2), 101-105.
- Waldron, H. & Routh, D.K. (1981). The effect of the first child on the marital relationship. Journal of Marriage and the Family, 43, 785-788.
- Wanderman, L.P. (1980). The adjustment of fathers to their first baby : The roles of parenting group and marital relationship. Birth and the Family Journal, 7(3), 155-161.
- Waring, E.M. (1985). Measurement of intimacy : Conceptual and methodological issues of studying close relationships. Psychological Medicine, 15, 9-14.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรคนแรก

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ ในหลักสูตรพยาบาล-ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลบิดา มารดาและเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทางด้านสาธารณสุข จะให้ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านช่วยตอบแบบสอบถามนี้และขอได้โปรดตอบทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับ และจะนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะรวมเท่านั้น

แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา

ส่วนที่ 2 แบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรคนแรก

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นางศิริเพ็ญ์ ศิริเพ็ญ์

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะพยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคผนวก ก

แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา

สำหรับผู้วิจัย

ลำดับที่.....	1-3 () () ()
HN.....	
ชื่อบิดา.....	
1. บิดาอายุ.....ปี	4-5 () ()
2. ศาสนา	6 ()
() 1. พุทธ	() 2. คริสต์
() 3. อิสลาม	() 4. อื่น ๆ ระบุ
3. ระดับการศึกษา	7 ()
() 1. ประถมศึกษา	() 2. มัธยมศึกษา
() 3. ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	() 4. อุดมศึกษาหรือสูงกว่า
() 5. อื่น ๆ ระบุ.....	
4. อาชีพ	8 ()
() 1. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	() 2. ค้าขาย
() 3. รับจ้าง	() 4. เกษตรกรรม
() 5. อื่น ๆ ระบุ.....	
5. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน (รายได้ของสามีและภรรยารวมกัน)	9 ()
() 1. น้อยกว่า/เท่ากับ 2,000	() 2. 2,001-4,000 บาท
() 3. 4,001-6,000	() 4. มากกว่า 6,000 บาท
ระบุ.....	
6. ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้)	
บ้านเลขที่..... หมู่ที่/ซอย.....	
ถนน..... ตำบล.....	
อำเภอ..... จังหวัด.....	
รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....	

	สำหรับผู้วิจัย
7. แขนที่บ้าน	
8. สถานที่ใกล้เคียงที่สังเกตได้ง่าย	
9. ลักษณะครอบครัว	10 ()
() 1. ครอบครัวเดี่ยว () 2. ครอบครัวขยาย	
10. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน	11-12 () ()
11. ในการแต่งงานครั้งนี้คาดว่าจะได้บุตร	13 ()
() 1. ชาย () 2. หญิง	
() 3. ชายหรือหญิงก็ได้	
12. ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน	14 ()
() 1. มี () 2. ไม่มี	
13. ผู้ที่จะเลี้ยงดูบุตรเมื่อกลับบ้าน (ในช่วง 8 สัปดาห์หลังคลอด)	15 ()
() 1. เลี้ยงด้วยตนเอง () 2. ญาติผู้ใหญ่	
() 3. สถานรับเลี้ยงเด็ก () 4. อื่น ๆ	
(เฉพาะกลางวัน)	
14. การตั้งครรถ์ครั้งนี้มีการวางแผนล่วงหน้าหรือไม่	16 ()
() 1. มี () 2. ไม่มี	
แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของทารก	
1. วัน เดือน ปี เกิด.....เวลาเกิด.....	
2. เพศ.....น้ำหนักแรกเกิด.....กรัม	
หมายเหตุ นัดตรวจสุขภาพเด็กที่ วันที่.....	
คาดว่าจะนำบุตรมาตรวจสุขภาพเด็กที่ วันที่.....	

ภาคผนวก ข

ลำดับที่.....

แบบวัดความคาดหวังของบิดาในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรคนแรก

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ต้องการทราบถึงความคาดหวังของบิดาที่จะกระทำหรือช่วยกระทำต่อตัวบุตรตั้งแต่บุตรแรกเกิดจนกระทั่งบุตรมีอายุ 2 เดือน ในแบบสอบถามจะมีข้อความทั้งหมดจำนวน 30 ข้อ แต่ละข้อมีช่องคำตอบให้ท่านเลือก 3 ช่อง คือ มาก ปานกลาง น้อยหรือไม่คาดหวัง โดยที่

มาก คือ การที่ท่านคาดหวังที่จะลงมือกระทำ หรือช่วยกระทำในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตรนั้น ๆ เกือบทุกครั้งหรือเป็นส่วนมาก

ปานกลาง คือ การที่ท่านคาดหวังที่จะลงมือกระทำ หรือช่วยกระทำในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตรนั้น ๆ เป็นครั้งคราว

น้อยหรือไม่คาดหวัง คือ การที่ท่านคาดหวังที่จะลงมือกระทำหรือช่วยกระทำในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตรนั้น ๆ น้อยมาก หรือการที่ท่านไม่ได้คาดหวังที่จะลงมือกระทำหรือช่วยกระทำในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างรอบคอบ แล้วทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ขอให้ท่านตอบเพียงคำตอบเดียวและกรุณาตอบทุกข้อ ดังตัวอย่าง

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	ระดับความคาดหวัง		
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อยหรือไม่คาดหวัง (1)
ก. อาบน้ำให้ลูก		/	

คำอธิบาย หมายความว่า ท่านคาดหวังที่จะอาบน้ำให้ลูกเป็นครั้งคราว

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	ระดับความคาดหวัง			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อยหรือ ไม่คาดหวัง (1)	
ในช่วง 2 เดือนแรก ที่บุตรเกิดท่านคิดว่าท่านจะทำ				
ในกิจกรรมต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด				
1. รายการได้เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับลูก	17 ()
2. จัดเตรียมค่าใช้จ่ายสำหรับลูกไว้ล่วงหน้า	18 ()
3. จัดหาสถานที่นอนและเครื่องนอนสำหรับลูก	19 ()
4. เตรียมของใช้สำหรับลูก เช่น ผ้าอ้อม เสื้อผ้า ชุดนม	20 ()
5. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กจาก หนังสือ และคนอื่น ๆ	21 ()
6. อาน้ำให้ลูก	22 ()
7. ซักผ้าอ้อม เสื้อผ้าของลูก	23 ()
8. ล้างหรือทำความสะอาดร่างกายลูกภายหลัง จากถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ	24 ()
9. เปลี่ยนผ้าอ้อมและแต่งตัวให้ลูกหลังจากทำ ความสะอาด	25 ()
10. ตัดเล็บให้ลูกเมื่อเล็บยาว	26 ()
11. ป้อนนมลูก	27 ()
12. จัดเตรียมที่นอนให้ลูก เวลาลูกจะนอน	28 ()
13. ดูแลหรือกอดลูกเวลาลูกนอน	29 ()

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	ระดับความคาดหวัง			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อยหรือ ไม่คาดหวัง (1)	
14. ในขณะที่ลูกนอนอยู่ ถ้าลูกร้องจะช่วยอุ้มและ ปลอบให้หยุดร้อง	30 ()
15. พ่มผ้าให้อบอุ่น เวลาลูกหลับ	31 ()
16. คอยดูแลไม่ให้ลูกถูกยุงหรือแมลงกัด	32 ()
17. ตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูลูกที่เหมาะสม	33 ()
18. ลดกิจกรรมภายนอกบ้าน เพื่อให้ได้มีเวลาอยู่กับ ลูกมากขึ้น	34 ()
19. เมื่อลูกร้องให้จะดูแลหรืออุ้มลูกไม่ปล่อยให้ ร้องนาน ๆ	35 ()
20. แสดงความรักลูก เช่น อุ้มกอด หอมแก้ม ฯลฯ	36 ()
21. หยอกล้อและพูดคุยกับลูกแม้ว่าลูกยังพูดไม่ได้	37 ()
22. คอยสังเกตว่าลูกจะมีอาการผิดปกติ เช่น มีไข้ ท้องเสีย	38 ()
23. ดูแลลูกเมื่อเจ็บป่วย เช่น เวลา มีไข้ ท้องเสีย	39 ()
24. คอยช่วยเหลือลูกเมื่อมีการสำรอกหรืออาเจียน	40 ()
25. ใช้ผ้านุ่ม ๆ และสะอาดหรือใช้ผ้าสะอาดชุบน้ำ น้ำต้มสุกบีบให้หมาดเช็ดตาให้ลูก เมื่อมีขี้ตา	41 ()
26. เลือกซื้อของเล่นที่ไม่เป็นอันตรายให้ลูก	42 ()
27. ช่วยขจัดฝุ่นละอองในบ้าน หรือสิ่งสกปรกอื่น ๆ เพื่อไม่ให้ลูกติดเชื้อโรค	43 ()

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	ระดับความคาดหวัง			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อยหรือ ไม่คาดหวัง (1)	
28. เก็บสิ่งของเครื่องใช้ในบ้านที่อาจเป็นอันตราย ต่อลูก	44 ()
29. ดูแลซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้ปลอดภัยต่อลูก	45 ()
30. พาลูกไปรับภูมิคุ้มกันโรคเมื่อถึงกำหนด	46 ()

แบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรคนแรกและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดา

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานวิทยานิพนธ์ ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลบิดา มารดาและเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคาดหวัง
ในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มี
บุตรคนแรก ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทางด้านการพยาบาล และให้ผู้วิจัย
จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านช่วยตอบแบบสอบถามนี้และขอได้โปรดตอบทุกข้อตามความเป็นจริง
ผู้วิจัยรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับ และจะนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะ
รวม ๆ เท่านั้น

แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบวัดการมีส่วนร่วมของบิดา ในการเลี้ยงดูบุตรคนแรก

ส่วนที่ 2 แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดา

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นางศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะพยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคผนวก ค

ลำดับที่....

แบบวัดการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรคนแรก

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ต้องการทราบถึงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของบิดาที่กระทำต่อตัวบุตร ตั้งแต่บุตรแรกเกิดจนกระทั่งบุตรมีอายุ 2 เดือน ในแบบสอบถามจะมีข้อความทั้งหมดจำนวน 30 ข้อ แต่ละข้อมีช่องคำตอบให้ท่านเลือก 3 ช่อง คือ มาก ปานกลาง น้อย หรือไม่ได้ทำ โดยที่

มาก คือ การที่ท่านได้ลงมือกระทำ หรือช่วยกระทำในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตรนั้น ๆ เกือบทุกครั้งหรือเป็นส่วนมาก

ปานกลาง คือ การที่ท่านได้ลงมือกระทำ หรือช่วยกระทำในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตรนั้น ๆ เป็นครั้งคราว

น้อยหรือไม่ได้ทำ คือ การที่ท่านได้ลงมือกระทำหรือช่วยกระทำในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตรนั้น ๆ น้อยมาก หรือการที่ท่านไม่ได้ลงมือกระทำ หรือช่วยกระทำในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างรอบคอบ แล้วทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ขอให้ท่านตอบเพียงคำตอบเดียวและกรุณาตอบทุกข้อ ดังตัวอย่าง

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	ระดับการกระทำ		
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อยหรือไม่ได้ทำ (1)
ก. อานน้ำให้ลูก		/	

คำอธิบาย หมายความว่า ท่านได้อานน้ำให้ลูกเป็นครั้งคราว

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	ระดับการกระทำ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อยหรือ ไม่ได้ทำ (1)	
<u>ในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมาหลังจากบุตรเกิด ท่านได้</u>				
<u>ทำกิจกรรมต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด</u>				
1. หารายได้เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับลูก	47 ()
2. จัดเตรียมค่าใช้จ่ายสำหรับลูกไว้ล่วงหน้า	48 ()
3. จัดหาสถานที่นอนและเครื่องนอนสำหรับลูก	49 ()
4. เตรียมของใช้สำหรับลูก เช่น ผ้าอ้อม เสื้อผ้า ขวดนม	50 ()
5. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กจาก หนังสือ และคนอื่น ๆ	51 ()
6. อาน้ำให้ลูก	52 ()
7. ซักผ้าอ้อม เสื้อผ้าของลูก	53 ()
8. ล้างหรือทำความสะอาดร่างกายลูกภายหลัง จากถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ	54 ()
9. เปลี่ยนผ้าอ้อมและแต่งตัวให้ลูกหลังจากทำ ความสะอาด	55 ()
10. ตัดเล็บให้ลูกเมื่อเล็บยาว	56 ()
11. ป้อนนมลูก	57 ()
12. จัดเตรียมที่นอนให้ลูก เวลาลูกจะนอน	58 ()
13. ดูแลหรือก่อก้อนมูลเวลาลูกนอน	59 ()

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	ระดับการกระทำ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อยหรือ ไม่ได้ทำ (1)	
14. ในขณะที่ลูกนอนอยู่ ถ้าลูกร้องจะช่วยอุ้มและ ปลอบให้หยุดร้อง	60 ()
15. ห่มผ้าให้อบอุ่น เวลาลูกหลับ	61 ()
16. คอยดูแลไม่ให้ลูกถูกขงหรือแมลงกัด	62 ()
17. ตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูลูกที่เหมาะสม	63 ()
18. ลดกิจกรรมภายนอกบ้าน เพื่อให้ได้มีเวลาอยู่กับ ลูกมากขึ้น	64 ()
19. เมื่อลูกร้องให้จะดูแลหรืออุ้มลูกไม่ปล่อยให้ ร้องนาน ๆ	65 ()
20. แสดงความรักลูก เช่น อุ้มกอด หอมแก้ม ฯลฯ	66 ()
21. หยอกล้อและพูดคุยกับลูกแม้ว่าลูกยังไม่พูด	67 ()
22. คอยสังเกตว่าลูกจะมีอาการผิดปกติ เช่น มีไข้ ท้องเสีย	68 ()
23. ดูแลลูกเมื่อเจ็บป่วย เช่น เวลาไข้ใช้ ท้องเสีย	69 ()
24. คอยช่วยเหลือลูกเมื่อมีการสำรอกหรืออาเจียน	70 ()
25. ใช้น้ำอุ่น ๆ และสะอาดหรือใช้สำลีสะอาดชุบน้ำต้มสุก บีบให้หมาด เช็ดตาให้ลูกเมื่อมีขี้ตา	71 ()
26. เลือกซื้อของเล่นที่ไม่เป็นอันตรายให้ลูก	72 ()
27. ช่วยจัดแผ่นละอองในบ้าน หรือสิ่งสกปรกอื่น ๆ เพื่อไม่ให้ลูกติดเชื้อโรค	73 ()

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	ระดับการกระทำ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อยหรือ ไม่ได้ทำ (1)	
28. เก็บสิ่งของเครื่องใช้ในบ้านที่อาจเป็นอันตราย ต่อลูก	74 ()
29. ดูแลซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้ปลอดภัยต่อลูก	75 ()
30. พาลูกไปรับภูมิคุ้มกันโรคเมื่อถึงกำหนด	76 ()

ภาคผนวก ง

ลำดับที่....

แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตรสมรสของบิดา

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ต้องการทราบความรู้สึก ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อชีวิตรสมรสในการตอบแบบสอบถามจะมีข้อความ จำนวนทั้งหมด 48 ข้อ

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างรอบคอบ แล้วทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด ขอให้ท่านตอบเพียงคำตอบเดียว และกรุณาตอบทุกข้อ การเลือกคำตอบจะถือเกณฑ์ดังนี้

- เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก
ความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่านทั้งหมด
- เห็นด้วย คือ เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก
ความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่านเป็นส่วนใหญ่
- ไม่แน่ใจ คือ เมื่อท่านไม่แน่ใจหรือลังเลว่าข้อความในประโยคนั้น
ตรงกับความรู้สึกความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่าน
เป็นส่วนใหญ่
- ไม่เห็นด้วย คือ เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก
ความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่านเป็นส่วนใหญ่
- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก
ความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่านทั้งหมด

ตัวอย่าง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ก. ภรรยาของผมน่ารักผมมาก		/			

คำอธิบาย หมายความว่า ท่านรู้สึกที่ภรรยาของท่านรักท่านมาก

ภาคผนวก จ

ใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย

ข้าพเจ้า นาย.....ยินยอมเข้าร่วมในการทำวิจัย เรื่อง "ความคาดหวังในการเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาที่มีบุตรคนแรก" ซึ่งมี นางศิริทัศน์ ศิริทัศน์ เป็นหัวหน้าโครงการ

ในการเข้าร่วมการทำวิจัยในครั้งนี้ ข้าพเจ้าทราบดีว่าจะต้องปฏิบัติตามดังนี้

- 1. ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม 1 ครั้ง ในเรื่องข้อมูลส่วนตัวและความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร เป็นเวลาประมาณ 20 นาที
- 2. ตอบแบบสอบถาม 1 ครั้ง ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นเวลาประมาณ 30-40 นาที (ห่างจากครั้งแรกประมาณ 8 สัปดาห์)

ข้าพเจ้าเข้าใจอย่างแท้จริงว่า

- 1) ข้าพเจ้าอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงในการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้
- 2) ข้าพเจ้าสามารถถอนตัวจากการร่วมโครงการได้และการถอนตัวนี้ จะไม่มีผล

ต่อการรักษาพยาบาลที่ข้าพเจ้าพึงได้รับจากโรงพยาบาล

- 3) ข้อมูลต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าได้ให้ในการทำวิจัยเรื่องนี้จะถูกนำเสนอในทางวิชาการได้ โดยปกปิดแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างเคร่งครัด
- 4) การเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ จะไม่มีอันตรายใด ๆ เกิดขึ้นกับข้าพเจ้า แต่ถ้าข้าพเจ้าสามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่าได้รับอันตรายโดยตรงจากการเข้าร่วมวิจัย ข้าพเจ้าจะสามารถเรียกร้องสิทธิในการรักษาพยาบาลได้

ผู้ยินยอมลงนามวันที่.....

นักวิจัยลงนามวันที่.....

พยานลงนามวันที่.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางศิริพงษ์ ศิริพงษ์

วัน เดือน ปี เกิด 11 กันยายน 2507

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ประกาศนียบัตร พยาบาลศาสตร์ และผดุงครรภ์ชั้นสูง	วิทยาลัยพยาบาลสงขลา	พ.ศ. 2529

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	พ.ศ. 2536
----------------------	--------------------------	-----------

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

พ.ศ. 2529 - ปัจจุบัน : วิทยาลัยพยาบาลนราธิวาส

ตำแหน่ง : วิทยากร ระดับ 4